

**De dood van Johan en Garcias, of De onzydige regtspleeging
van Cosmos de Medicis; groothertog van Toscanen.
Treurspel.**

<https://hdl.handle.net/1874/372199>

**BIBLIOTHEEK DER RIJKSUNIVERSITEIT
TE UTRECHT**

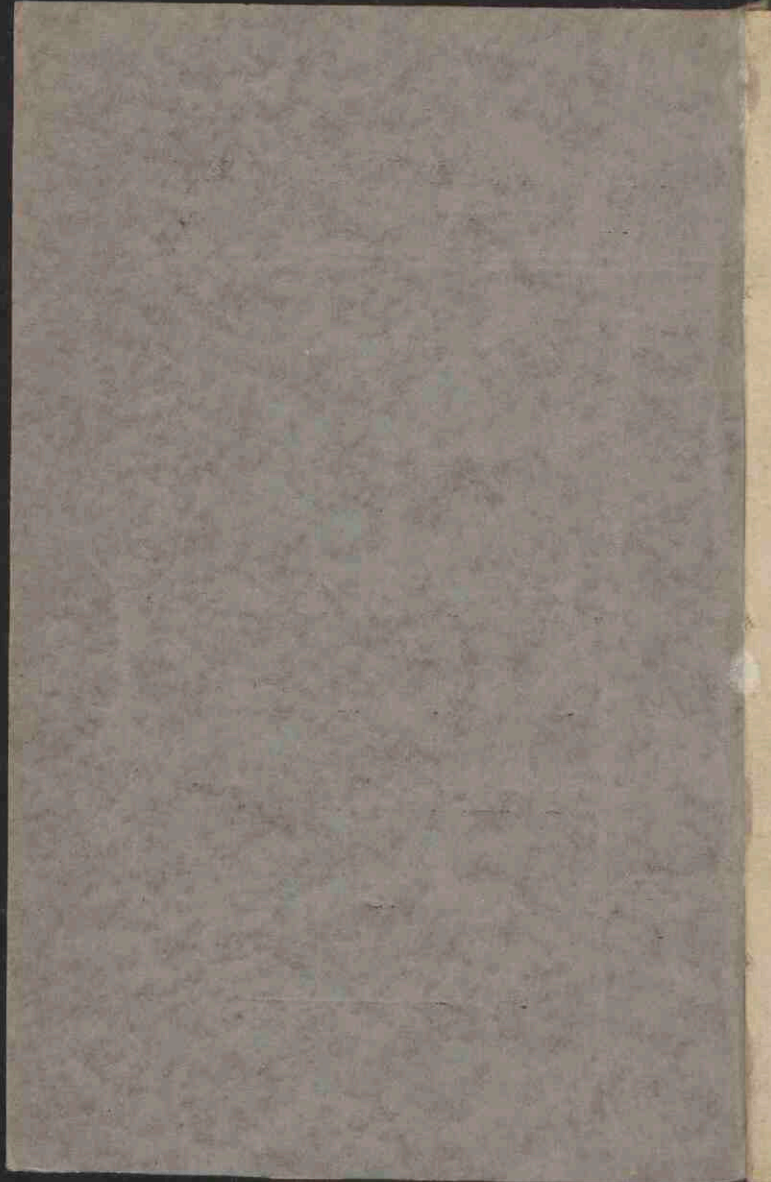
1929

**Verzameling tooneel-
stukken uit de
nalatenschap van
Prof. Dr. J. te WINKEL**

No. 887

807 Dr J. te Winkel
N. 2902

D E

D O O D

V A N

JOHAN EN GARCIAS,

OF DE ONZYDIGE REGTSPLEEGING

V A N

COSMOS DE MEDICIS;

GROOTHERTOOG VAN TOSCANEN.

TREURSPEL.

DOOR

C^t. BRUIN.

AMSTERDAM.

By d'Erfgen: van J. LESCAILJE en DIRK RANK,
op de Beursfluis, 1715.
Met Privilegie.

W

5. No. 1000
D E

D O D

V A N

JOHANN GARCIA

ANATOMY

1700

COMPOSUIT

AMSTELÆDAMI

1700

1700

1700

1700

OPDRAGT
AAN DEN
EDELLEN HEERE
DEN HEERE
JAN WALRAVEN,

RAAD VAN ZYN KONINGLYKE
MAJESTEIT VAN GROOT-
BRITTANJE, &c. &c. &c.

ALS KEURVORST VAN BRONS-
WYK LUNENBURG, EN DES-
ZELFS RESIDENT TE AM-
STELDAM.

erechtigheid in nood, verleegen en verflaagen,
Schier afgemat van klaagen,
Ziet nu, hoewel zy noit flauwmoedig was of ftom,
Naar een' Befchermheer om,
Die haar in veiligheid kan redden uit gevaaren,
Die haar vol fchrik bezwaaren:
Haar Cosmos word gelaakt, als of zyn Rechtsgeding,
Waar aan zy 't zegel hing,
Uit wreedheid fproot; dies stelt zy 't aan uw fchrander oordeel,
En wagt noch hulp, noch voordeel,

O P D R A G T.

- Indien uw wysheid in 't herstellen van haar Recht,
Deez' twistzaak niet beslegt:
Zy komt met nedrigheid en droefheid u ontmoeten,
En werpt zich voor uw voeten,
Ja stort, myn Heer, met een erberm'lyk klaaggeluid,
Dus haaren boezem uit.
- „Indien uw heusheid myn verzoek gelieft te hooren,
„Zo worde ik weêr herbooren:
„Maar ach! ik fleur misschien uw eed'le bezigheid,
Die 't Recht van 't onrecht scheid,
„In 't wigtig Staatsbelang met lust en welbehaagen,
„U, waardig opgedraagen,
„Van uwen Vorst, die als een held're middagzon
„Het Ryk van Albion,
„'t Geen korts byna verslikte in nevelen en dampen
„Van doodelyke rampen,
„Beftraalt met zynen glans, die 't hert, weleer bevreesft,
„Verlicht, en ook geneest,
„Door duizend deugden, die als blinkende laurieren,
„Zyn Majesteit verçieren:
„Die Burgervaders uit de klauwen van 't geweld,
„Weêr in haar eer herstelt;
„Zo sluit Gerechtigheid, het praalçieraad der kroonen,
„De waggelende troonen.
„Ik waag het echter, met een vaste hoop gesterkt,
„Die kragtig in my werkt,
„O Edelmoedige! daar d'Amstel op kan boogen,
„Bescherm door uw vermogen,
„Bescherm myn' Cosmos die het Recht gehandhaaft heeft,
„Daar elk geruft door leeft:
„Beschut myn Voedsterling voor alle die hem haaten:
„Hy kan zich best verlaaten

O P D R A G T.

- „ Op u, myn Heer, op u, die ook als hy van aart,
„ Het heilig Recht bewaart,
„ En waakt tot 's Konings dienst in Gysbrechts ruime vesten,
„ Voor 't Algemeen ten besten.
„ 't Gaat wel: gy neemt hem in uw hoede en gunst, ô vreugd!
„ Nu is myn hert verheugt:
„ Nu is hy veilig en gemoedigt, om myn wetten
„ Te staaven zonder smetten.
„ Hier voor vloeje alles u naar wens gelukkig toe.
„ De Hemel, nimmer moe
„ Van dierb're giften die van de oppertranssen daalen,
„ Wil u alom bestralen;
„ Zo blinkt WALRAVENS deugd vol roem aan 't scheepryk Y,
„ En streeft de nyd voorby.

C. BRUIN.

Copje van de Privilegie.

DE Staten van Holland ende Westvrieland doen te weten, alzo ons vertoont is by de Regenten van het Burger Weeshuys ende Oude Mannenhuis der Stad Amsterdam, en, in die qualiteyt te samen eygenaars, mitsgaders Regenten van den Schouburg aldaar, dat zy, Supplianten, sedert eenige Jaren hebbende gejouffeert van onse Oetroye of Privilegie van dato 21. Mai 1699. waar by wy aan hen Supplianten, in hun qualiteyt hadden gelieven te contenteren, accorderen ende Oetroyeren, dat sy, gedurende den tyd van vyftien eerst achter een volgende Jaren, de Werken, die doenmaals ten dienste van het Tooneel reets gedrukt waren, ende, van tyd tot tyd, nog vorder in het ligt gebracht, ende ten Tooneele gevoert zoude werden, alleen zoude mogen drukken, doen drukken, uytgeven ende verkopen, nu ondervonden, dat de Jaren, by het voorgemelde ons Oetroy of Privilegie genaamt, op den 21. deezer Maand Mai was komen te expireren; ende dewyl de Supplianten ten meesten dienste van de Schouburg, (waar van hunne respectieve Godshuizen onder andere mede moesten werden gesubcentreert,) voorgemelde Werken, zoo van Treurspellen, Blyspellen, Kluchten, als anders, die reets gedrukt en ten Tooneele gevoert waaren, of in het toekomende gedrukt, en ten Tooneele gevoert zoude mogen werden, geerne alleen, gelyk voorheen, zouden blyven drukken, doen drukken, uytgeven en verkopen, ten eynde dezelve Werken, door het nadrukken van andere; haar luyfter, zoo in taal, als spelkonst, niet mogten komen te verliezen, dog dat zulks aan de Supplianten, na de expiratie van het bovengemelde ons Oetroy, en zulks na den 21. Mai deezes Jaars 1714. niet gepermitteert zoude welen, zoo vonden zy Supplianten hun genoodzaakzigt te keeren tot ons, onderdanig verzoeckende, dat wy aan hen Supplianten, in hare bovengemelde qualiteyt, geliefden te verleene prolongatie van het voorsz. Oetroy of Privilegie, omme de voorsz. Werken, zoo van Treurspellen, Blyspellen, Kluchten als andere, reets gemaakt en ten Tooneele gevoert, en als nog in het ligt te brengen ende ten Tooneele te voeren, den tyd van vyftien eerst achter een volgende Jaren, alleen te mogen drukken en verkopen, of te doen drukken en verkopen, met verbod aan allen andere op zekere hoge pene, by ons daar tegen te statueeren in communi forma; Sois't dat wy de zaake, ende't voorsz. verzoek overgemerkt hebbende, ende genegen wezende, ter bede van de Supplianten, uyt onze rechte wetenschap, Souveraine magt en autoriteyt, dezelve Supplianten geconsenteert, geaccordeert ende geotroveert hebben, contenteren, accorderen ende oetroyeren, naar by deezem, dat zy, geduurende den tyd van vyftien eerst agter een volgende Jaren de voorsz. Werken, zoo van Treurspellen, Blyspellen, Kluchten als andere, reets gemaakt ende ten Tooneele gevoert, en als nog in het ligt te brengen, ende ten Tooneele te voeren; binnen de voorsz. onze Landen alleen sullen, by continuatie, mogen drukken, doen drukken, uytgeven, en verkopen, verbiedende daarom allen en een ygelyk, de voorsz. Werken, in't geheel ofte ten deele, naar te drukken, ofte, elders naargedrukt, binnen den zelve onse Lande te geven, uyt te geven, ofte, verkopen, op de verbeurte van alle de naargedrukte, ingebragte, ofte verkogte exemplaren,

ren, ende een boege van drie hondert guldens daar en boven, te verbeuren, te appliceeren een derde part voor den Officier die de calange doen zal, een derde part voor den Armen der Plaats, daar 't casus voorvallen zal, ende het restteerende derde part voor de Suppliant, alles in dien verstande, dat wyde Supplianten met desen Onsen Ootroye alleen willende gratificeren tot voorhoedinge van hare schade door het nadrukken van de voorsz. Werken, daar door, in geenigen deele verstaan den innehouden van dien te autoriseeren, ofte, te advouëren, ende veel min, dezelve onder onse Protexie ende betcherminge, eenig meerder credit, aansien, of reputatie te geeven, neemaar de Supplianten in cas daar inne iets onbehoorlyks zoudt influenceeren, alle het zelve, tot haren laste zullen gehouden weesen te verantwoorden; tot dien einde wel expresselyk begerende dat byaldien zy deze onze Ootroye, voor de voorsz. Werken sullen willen stellen, daar van geene geabbrevieerde ofte gecontracteerde mentie sullen moogen maaken, nemaar gehouden zullen wesen, het zelve Ootroye in 't geheel en sonder eenige omiffie, daar voor te drukken, ofte te doen drukken, ende dat zy gehouden zullen zyn, een exemplaar van yder der voorsz. Werken gebonden en wel geconditioneert, te brengen in de Bibliothek van onse Univesiteyt tot Leyden, ende daar van behoorlyk te doen blyken; alles op pæne van het effect van dien te verliefen; Ende ten eynde de Supplianten dezen onsen Ootroye ende confente mogen genieten, als naar behooren, lasten wy alle ende een yegelyken, dien het aangaan mag, dat sy de Suppliant van den inhoud van dezen, doen, lasten, ende gedooogen, rustelyk, vreedelyk, ende volkoomentlyk genieten ende gebruyken, cesseerende alle belet ter contractie gedaan. Gedaan in den Hage, onder onzen groote Zegele, hier aen doen hangen, op den drie en twintigsten Mai, in in 't jaar Onses Heeren en Zaligmakers, Duyzend levehondert en veertien,

A. HEINSIUS.

Ter ordonnantie van de Staten

SIMON van BEAUMONT.

De Regenten van het Wees- en Oude Mannenhuys hebben in haar voorsz. qualiteit, het recht van deze Privilegie voor DE DOOD VAN JOHAN EN GARCIAS, Treurtipel; vergaunt aan de Erfgenamen van J. LEESEALJE en DIRK RANK.

In Amsterdam den 25. Maart, 1715.

VER-

VERTOONERS.

COSMOS DE MEDICIS, *Groothertog van Toscanen.*

HELIONORA DE TOLEDO, *Huisvrouw van
Cosmos.*

JOHAN, }
GARCIAS, } *Zoonen van Cosmos.*

OCTAVIUS, *Zeedemeester van Johan en Garcias.*

CONCINI, *Vriend van Cosmos.*

VALORIO, *Vertrouwde van Garcias.*

CASSANDRA, *Vertrouwde van Helionora.*

Lyfwagten.

D E

D O O D

V A N

JOHAN EN GARCIAS,

OF DE ONZYDIGE REGTSPLEEGING

V A N

COSMOS DE MEDICIS;

GROOTHERTOOG VAN TOSCANEN.

E E R S T E D E E L.

E E R S T E T O O N N E E L.

G A R C I A S , J O H A N .

G A R C I A S .

Gy hebt dan in uw jeugd den rooden hoed gekregen?
Nu kunt gy pronken met den vaderlyken zegen,
Wiens voorspraak u aan 't hof van Romén gunstig was.

J O H A N .

't Iszo gelyk gy zegt; maar broeder Garcias,
De nyd moet wonder veel op uw gemoed vermogen,
Dat gy myn voorspoed niet met blydschap kunt gedoogen.
Misgunt gy my 't genot van deez' verheven staat?
My dunkt ik merk van dag tot dag dat gy my haat,
Uw koelheid heeft my daar reeds blyken van gegeven:
Ik bid u, laat ons als beminde broed'ren leeven.

G A R C I A S .

Ik 't u misgunnen? neen, vaar wel met zulk een last,

A

Die

Die meer d'eerwaardigheid van hooger jaaren past,
 Dan zulk een' jongeling in 't bloejen van zyn jaaren:
 Wat eerbied, wat ontzag zal u die kerkdienst baaren?
 Het geest'lyk kleed vereit verstand en wys beleid,
 Dat niet verkreegen word dan door ervarenheid:
 Waarom niet liever uw geluk door and're wegen
 Gezogt met meerder roem, waarom niet met den degen
 Het recht gehandhaaft van het Florentynsche bloed?
 De stam van Medicis ontbrak het nooit aan moed,
 Om 't zaad van oproer door zyn dapperheid te smooien:
 En moet men nu noch van den zoon van Cosmos hooren
 Dat hy een kloosterpaap, ô smaad! geworden is?
 Ô Broeder! dat gewaad strekt u tot ergernis,
 Want hoe de geest'lykheid ook preekt en elk wil leeren,
 Met paternosters is geen waereld te regeeren:
 Der Pauzen oppermagt en Roomsche dwing'landy,
 Die Vorsten keetende aan haar wreede slaverny,
 Verdwynt reeds in 't verschiet, de zon is al aan 't dalen,
 Men ziet ze nu niet trots en moedig zegepraalen:
 Geen Keizers nek verstrekt hun tot een voetbank meer,
 Schoon Barbarossa door verwyfde schrik wel eer
 Zich liet beweegen tot die lasheid, toen zyn schouder
 Het juk ontving van een' verwoeden stedehouder,
 Die zich zyn Heiligheid liet noemen, schoon hy deugd
 Noch heiligheid bezat; en tragt gy in uw jeugd,
 Die naau de waereld kent, ook tot die staat te raaken?
 Ik haat die hierarchy, en elk die door 't scharlaken
 Den weg wil baanen om op 't Vatikaan te treên.

JOHAN.

Die staat komt met myn aart en inborst over een,
 En zonder dat ik ooit door list wil onderwinden
 Om Paus te worden, zoek ik maar myn rust te vinden
 In 't eenzaam leeven, om een' oorlogs-storm te ontgaan,
 Die dikwils 't schip van staat dreigt schieklyk om te slaan.

GARCIAS.

Hy, die zyn rust en wensch in 't nydig kloosterleeven
 Wil zoeken, is verdooft.

JOHAN.

Maar die zig hoog verheven
 In 't lastig staatsbestier bevind, heeft die wel rust?
 Ô Neen, de vlam van vreugd word haast in 't hof gebluft,

Door

Door heerszucht en verraad, gestyft door kwaad vermoeden:
 Florenssen kan met regt getuigen van haar woeden,
 Een Staat, geschokt, geschud, vol leeds en ongevals:
 Het vloekgenootschap bragt Oom Juliaan om hals,
 Toen zynen broeder zich naau kon in 't koor bevryden:
 Vorst Alexander moest niet lang voor onze tyden,
 Den doodsteek voelen van Laurens zyn' grooten vriend,
 Die hem door veinzery veel jaaren had gediend,
 Om 't stuk door wraak geperst behendig uit te voeren:
 Wien moet het bloed niet in zyn aderen ontroeren?
 Wanneer hy eens bedenkt, van wat bedrog en list,
 Van wat verraad en moord, en droeve burgertwist,
 Dit Vorstendom steeds wierd tot hygens toe bestreeden,
 Eer d'adel en 't gemeen gebragt wierd tot de reden,
 Toen 't bloed met water wierd vermengt, daard' Arno stroomt;
 Noch vrees ik dat het paard van staat, door dwang getoomt,
 Zyn' heer, 't zy vroeg of laat, zal uit den zadel ligten,
 Wie zou voor de onrust van een heerschappy niet zwichten?
 Indien we, ô broeder! in een onvervalste schaal,
 Het heil der staatzucht en haar ongeneesb're kwaal
 Eens woogen, zou de ramp 't geluk niet overweegen?
 Gewis; dies laat ik u het voordeel van den degen,
 En 'k schuw die zichtb're klip van hoogmoed, list en nyd;
 Waar op de kiel van eer zo dikwils schipbreuk lyd.

G A R C I A S.

Hoe! zyt gy uit het bloed van Medicis gebooren,
 En moet ik zulk een taal van u, ô broeder! hooren?
 Die snoode lasheid had ik nooit van u verwagt:
 Wie leeft 'er die niet steeds naar hooge staaten tragt?
 Een eed'le ziel zou graag het levenslicht ontbeeren,
 Indien hy eenen dag als Koning mogt regeeren:
 Ja die maar eens de smaak geproeft heeft van dat zoet,
 Wat lekkerny is hem niet bitterder dan roet?
 Zyn onrust wykt, wanneer hy al de burgerplaagen,
 Vrywillig of door dwang heeft in 't gareel geslaagen.
 Die veilig heersschen wil, moet zich met list ontslaan
 Van ieder, die hem in het ryk kan tegenstaan.

J O H A N.

Zo spreekt geen wettig Vorst, maar die door dwing'landyë;
 Zyne onderdaanen voert in wreede slaavernyë.

DE DOOD VAN

G A R C I A S.

Wanneer men zich versterkt door zulk een kloek beleid,
Noemt gy dat dwing'landy? ô neen! 't is schrandereid,
Zo komt men door geweld zyn vyanden te boven.

J O H A N.

Een hofwet, door de pest der Itaaljaansche hoven
Gesmeed, die als 't vereist, de Koningen ontslaat
Van eed en trouw, ja, die het moorden en verraad
Begunstigt, als het tot 's ryks welstand kan verstreken:
Hoe, broeder! zoud gy u met zulke vuile vlekken,
Bezoed'len als u eens een ryksstaf wierd vertrouwt,
Wat kan hy hoopen die op zulk een' grondslag bouwt?

G A R C I A S.

Die grondslag zou myn troon niet weinig onderschraagen.
Die 't al wil winnen, moet ook alles moedig waagen.

J O H A N.

Gy spreekt als of gy reeds een kroon had in 't bezit:
ô Dwaaze jongeling! gy mikt vergeefs naar 't wit,
Uw hert draaft veel te hoog, gy moet uw drift bepaalen,
Indien ge als Ikarus niet in de zee wilt daalen.

G A R C I A S.

Schynheilige, bemoei u met uw kloosterkap;
Doch zo 't geluk my voert op zulk een' hoogen trap,
Zult gy te Romen zorg voor myn belangen draagen:
Een Kerkprins moet doch d'een of d'and'ren Vorst behaagen.
Die geest'lyk word, veracht het heerschende gezag,
Maar zo hy door den tyd eens adem haalen mag,
Ontdekt en toont hy haast zyn hoogmoed vol gebreeken,
Die Vorsten wetten siet, en naar de kroon durft steeken.

J O H A N.

Wat smaalt gy op de kerk en 't priesterlyk gewaad?
Ik ben vernoeget en wel te vreden met myn staat,
Daar ik myn reekening veel beter by zal maaken
Als gy, by zulk een drift die u van spyt doet blaaken:
Ik ruil myn rust niet voor dit Vorstelyk gebied,
En wilt gy heerschen, heersch: voor my het raakt my niet:
Maar broeder, laat ik u eens uit uw dooling trekken:
Wat troost, kan deze zucht in uw gemoed verwekken?
François, die aan het hof van Spanjen zich onthoud,
Is Vaders oudste zoon, daar hy zyn hoop op bouwt,
En gy de jongste: laat u dan van waan geneezen:

Natuur heeft u geschikt om onderdaan te wezen,
 Vly u dan onder 't juk van de alleréérste wet,
 Die 't menschelyk geslagt van ouds is voorgezet.

GARCIAS.

Ik, onderdaan? van wien?

JOHAN.

Van onzen oudsten broeder,
 Die word na vaders dood Toscanens staatbehoeder.

GARCIAS.

Die maakt zyn banden reeds in Spanjen al te vast,
 Ligt word hy d'adel en den Koning tot een last,
 Dan kan een' vyg hem haalt voor elk onzichtbaar maaken.
 De Castiljaanen zyn gesleepeu op die zaaken.

JOHAN.

Gy bouwt uw hoop op zulk een' valschen grond, dat ik
 Voor uw gevaar, ja voor uw ondergang reeds schrik,
 Waar wil dit heen? gy maakt veel ydele kasteelen
 Die in de lucht vergaan, en uwe smert niet heelen,
 Gy zyt uw kindsheid naau ontwassen of uw jeugd,
 Tragt naar een heerschappy die gy niet haalen meugt.

GARCIAS.

Ik zeg noch eens, bemoei u met uw eigen dingen,
 De spil des waerelds draait door beurtverwisselingen,
 En wat ik krygen mag, zal ons de vlugge tyd
 Door zynen loop doen zien.

JOHAN.

't Zy ver dat ik door nyd
 Uw keur betwisten wil: zyt gy tot staat genegen,
 Zoek dan uw vordering op geen verkeerde wegen,
 Waar door ge uw stamhuis, eer en achting doet te kort:
 Zoek buiten 's lands, het geen u hier geweigert word,
 Tragt door veel daaden u by elk beroemt te maaken:
 Uw schoonheid, die het al in liefde kan doen blaaken,
 Zal u, indien ge u door de deugd geleiden laat,
 In 't een of 't ander hof tot een' verheven staat
 Doen klimmen naar uw wensch, die gy hier in moet toomen.

GARCIAS.

Wat tyd heb ik u voor myn raadsman aangenomen?
 Ik volg myn eigen wil.

JOHAN.

Hoe, broeder! word gy kwaad?
 Ik dacht u dienst te doen door myn' getrouwen raad.

G A R C I A S.

Gy dacht my dienst te doen: waar is dat ooit gebleken?
 Nu ken ik eerst den grond van uw geveinsde streeken:
 Onze inborst legt zo ver' van een, als 't Oost van 't West.

J O H A N.

't Is waar: terwyl ik zorg voor 't algemeenebest,
 Op dat geen staatsorkaan 's lands rampen zou vergrooten,
 Tragt uw oploopenheid het alles om te stooten,
 Wat tot de rust van 't volk word aangelegt, gy hoont
 My zonder reën, waar door ge uw' bitt'ren aart vertoont.
 Het water kan van 't vuur zo niet verscheiden wesen,
 Of wy zyn 't noch al meer, en 't is niet buiten vreezen,
 Dat deeze vonk wel mogt verand'ren in een' gloed:
 Want niets is magtig om uw onbesuift gemoed
 Te breidelen; dies zal ik haast van hier vertrekken
 Naar 't Roomsche hof, om geen meer onlust te verwekken:
 De Hemel weet wat wolk van plaagen boven 't hoofd
 Van deez' Regeering hangt, die, mat en afgeslooft
 Van bitse burgerkryg, de rust nau heeft verkreegen;
 Doch heel Florensen mag het achten voor een' zegen,
 Dat u de wicken door uw minderjaargheid
 Gekort zyn, die zich reeds al hebben uitgespreid.
 Hoe goed is 't dat den geen', die tegen recht en reden,
 Zyn driften volgen wil, die pas word afgesneeden.
 Toscanen, hoe gedrukt, door haat, bedrog en moord,
 En duizend gruwelen by and'ren nooit gehoord,
 Welks treurtoonnelen elk bewoog tot medelyden,
 Zou noch met meer geweld en plaagen moeten slyden,
 Indien zy u, ô ramp! verkoos tot Opperheer.

G A R C I A S.

Wat zegt gy? deezen hoon zal ik met dit geweer
 Afwassen in uw bloed.

J O H A N.

En ik 't gevaar ontvluchten,
 Om u, of my niet door meer onheil te doen zuchten.

JOHAN EN GARCIAS. 7
TWEEDE TOONNEEL.

GARCIAS *alleen.*

Ja, vlugt vry laffe ziel, gy zult myn wraak zo niet
Ontkomen, als gy waant. ô Duldeloos verdriet
Moet ik als onderdaan my laten ringeloozen.
Natuur heeft zich vergift, toen zy als jongſtegebooren
My op de waereld bragt; myn hert en fiere moed
Getuigen wel dat ik van van 't Mediceeſche bloed
Geſprooten ben, maar ach! dat kan my niet genezen,
Ik moet gehoorzaam zyn, en hooger magten vreezen,
Die pligt, hoe eigen aan de jeugd, is my een laſt:
Dies moet ik 't wigtig pak, dat nooit myn ſchoud'ren paſt,
Aſchudden, om eerlang, al ſtrekt het my tot ſchanden,
Dit Vorſtelyk gebied te krygen in myn handen,
Op dat myn zucht tot ſtaat eens adem haalen mag.
Weg dan, oneed'le ſchaamt! weg kinderlyk ontzag!
Gy hebt my lang genoeg gekluifert aan uw keten,
Ik breek de ſchakels los: Toſcanen zal haaft weeten
(Dus zegt myn hoop, die noit zich aan de vrees verſlaaft)
Hoe Cosmos zoon op 't ſpoor van Alexander draaft.
Myn Vader ſuft en kwynt van ziekte in de oude dagen:
François is buiten 's lands om ampten na te jaagen:
En wat Johan belangt, die moet door liſt van kant
Eer hy naar Rom en gaat; dus kryg ik de overhand;
Doch om deez' aanſlag naar myn oogwit te voltrekken,
Moet nu de leeuw zich met het voſſenvel bedekken.
Ik hoor gerucht... daar komt myn Zedemeester aan:
Miſſchien is hem bewuſt wat hier is omgegaan.
Hy ſchynt verbaaſt, gewis hy heeft het konnen hooren:
Doch laat ons veinzen en zyn reden niet verſtooren.

DERDE TOONNEEL.

OCTAVIUS, GARCIAS.

OCTAVIUS.

Zo even heb ik een bedroefde maar' verſtaan
Daar nauwelyks myn hert nog kan geloof aan ſlaan.
Garcias! is het waar, ſtaat gy Johan naar 't leeven.
Is dit de les gevolgt die ik u heb gegeven,

Waar voert de drift u heen?

G A R C I A S.

Moet ik de bitse smaad,

En laster, die hy door een' ingekropten haat
My toedryft, dan altoos vergeeten en vergeeven?
Zo moest geen aad'lyk bloed door al myn aad'ren zweeven.

O C T A V I U S.

Wat noemt gy adelyk, de hand aan 't zwaard te slaan
Op 't minste woord waar door gy waant te zyn misdaan,
Want zeker 't is de waan waar door gy word bedroogen:
Of steeds te stoffen op het loffelyk vermoogen
Van ouderen, die door hun daaden zyn vermaart,
Terwyl men roek'loos leeft van eer en plicht ontaart,
Of dat men hun, die van geen edel bloed gebooren,
Verongelykt, verkort, beschimpt, en dol van tooren
In plaats van wedergift voor 't langgenooten goed,
De onnozelheid noch dreigt te smooren in haar bloed;
Dus is het heeden met veele edelen geleege:
Maar myn Garcias! 't zyn geen adelyke weegen,
Schoon 't hof daar steeds op roemt: de deftige adeldom
Bestaat in waare deugd, welks zuiv're glans alom
De waereld overstraalt, maar niet in 't vorst'lyk wapen,
Daar menig hert zich al te dwaas aan blyft vergaapen,
En gy dorst noch naar bloed? ô gruw'lyke ergernis!
Een broedermoorder vlugt daar geen vervolger is,
Hy siddert steeds van angst, de wanhoop spant hem strikken,
Het rits'len van een blad, een schaduw doet hem schrikken,
Waar hy zig keert of wend, nooit vind hy troost of heul,
Het wroegende gemoed verstrekt hem tot een' beul,
Een' boezemslang die hem verscheurt, en duizend dooden
Doet sterven voor zyn' tyd. Waarheen, waarheen gevloeden,
Voor zulk een' vyand die men eeuwig met zich draagt,
En in de wellust zelf de ziel inwendig knaagt.

G A R C I A S.

Ik beef voor zulk een straf, waar door ik al myn leeven
Zou kwynen zonder rust.

O C T A V I U S.

Wil dan met regt eerst beeven

Voor eene misdaad, die u daar toe brengen zou:
Zie toe: de wraak word steeds gevolgt van naberouw,
Ook is uw broeder al te wys en zacht van zeden,

Dat

Dat hy u hoonen zou, indien gy hem geen reden
 Gegeeven had, ô Prins! het is uw eigen schuld:
 De waarheid hoort men met verdriet en ongeduld,
 Die kan niet by de list en trotsfe staatzucht duuren,
 Byzonder in een hof, daar weelde en ledige uren
 't Verstand verduistren door overdaad en pracht:
 Garcias! waar heeft u de wraakzucht toe gebragt?
 Ik had gehoopt dat gy in deugden uit zoud blinken.
 Hoe zal dit haat'lyk stuk Florensen over klinken,
 Wanneer het snel gerucht dit voor elk open legt?
 Met wat verschooning zult ge uw Vader, die het recht
 Nooit kreukt, maar naar zyn magt altoos beschermt, ontmoeten?
 Ga heen met waar berouw, en werp u voor zyn voeten,
 Verzoek vergiffenis voor zulk een euveldaad.

GARCIAS.

Hoe durf ik, ach myn Heer! hoe durf ik in deez' staat
 Hem naderen? ai, wil my tot een' voorspraak strekken,

OCTAVIUS.

Maar denk uw schuld door geen bewimpeling te dekken:
 Uw jonkheid zal misschien dan voor uw pleiten; doch
 Garcias wagt u steeds voor logens en bedrog.
 Nu beeft gy: ach! waar moet het kwaad niet al voor vreezen?
 Hoe dikwils heb ik u door lessen onderwezen,
 Dat die deugd betragt nooit schrikt voor lyfsgevaar,
 Al valt zy in 't begin wat moejelyk en zwaar.
 ô! Die gebuigzaam zich kan schikken naar de reden,
 Is met zyn' staat, altoos! hoe 't gaan mag wel te vreden:
 Hy kan vrymoedig zich verdedigen, wanneer
 Hy eens gedagvaard word tot voorstand van zyn eer,
 Ja schoon hy word van elk verbannen en verschoven,
 De ballingschap kan 't ligt van blydschap nimmer dooven,
 Zyn schat is veilig voor den roof en dwing'landy,
 Wie ooit in boejens zucht, hy leeft geruust en vry:
 Het weldoen gaat, ô Prins! ver boven staat en kroonen;
 Zo heerlyk weet de deugd haar minnaars te beloonen,
 Maar Vorsten die een' staat regeeren, boven al:
 Bespiegel u dan in dit levendig kristal,
 Zy zal u haast doen zien dat vuile boezemvlekken,
 Aan eed'le zielen tot een' last en walg verstrekken:
 Betem dan door den tyd uw wrevelmoedig' aart,

Die niet alleen geen roem, maar ramp en onrust baart;
 Zo zult ge uw' Vader nóch in de afgeleefde dagen
 Verheugen, ja, zo zal Toscanen met behaagen
 U eeren, als men merkt dat een gefaltenis
 Zo schoon als de uwe met een ziel vereenigt is,
 Die noch veel schooner blinkt, door loffelyke daaden.
 Garcias, laat u van de deugd en wysheid raaden:
 Kom gaan wy naar den Vorst, die 't recht bemind en acht.

G A R C I A S *ter zyden.*

„ Uw lessen hebben op myn inborst weinig kracht.

Einde van 't eerste Deel.

T W E E D E D E E L .

E E R S T E T O O N N E E L .

H E L I O N O R A , C A S S A N D R A .

C A S S A N D R A .

Mevrouw, wat droefheid heeft uw hert zo ingenomen
 Dat gy steeds eenzaam zucht, wat doet uw Hoogheid schroo-
 Gy ziet den Staat gered: Florenssen leeft in rust, (men?
 Wyl 't vuur van burgerkryg is tydig uitgebluft:
 De Vorst kan naar zyn wensch met blydschap zegepraalen,
 En de adel en 't gemeen weér vrolyk adem haalen:
 Staak dan uw druk, mevrouw, gy doet u zelf te kort.

H E L I O N O R A .

Hoe weinig weet gy, ach Cassandra! waar 't my schort;
 Doch de ondervinding heeft u nimmer doen beseffen,
 Wat ramp den Grooten zelf in hun geluk kan treffen,
 Hoe zeer het blinken mag vol luister groots en schoon:
 Waant gy dat heerlykheid, ja zelf een Konings kroon,
 Verzelt met wellust, roem en duizend praalcieraaden,
 Die 't dertel hof doen in een zee van weelde baaden,
 Daar kiese lekkerny door konst word uitgekeurt,
 De ziel geneezen kan, die steeds inwendig treurt,
 Door zorg en angst die op hun beurt elkaar verpoozen?
 ô Neen, iprei vry een bed van leliën en roozen,
 Breng alles by wat ooit verstreken kan tot vreugd,
 Maak steeds door nieuwe lust 't begeerig hert verheugt:
 't Is niets; zo lang 't gemoed iets dood'lyks voelt van binnen;
 't Geen zy door overdaad nog reden kan verwinnen:
 't Is waar wy zyn wel van den woesten kryg bevryd,
 Wy zien den lieven vrede in plaats van twist en stryd,
 Waar door elk onderdaan veel wrange vruchten plukte,
 Dat onweêr is voorby 't geen elk zo hev'g drukte:
 Maar, ach Cassandra! denkt gy niet met wat geruis,
 De stormen woeden op dit hoogverheven huis,
 Hoort gy de orkaanen niet die 't neder zullen ruk en
 In eenen jammerpoel van duizend ongelukken?

C A S S A N D R A .

Helaas! wat nevel heeft uw brein bezwalkt mevrouw!

Ik kan niet denken welk een hofstorm, 't sterk gebouw
Van uwen staat en rust zou krenken, dies kan 't wezen,
Laat doch uw hert van die zwaarmoedigheid gencezen.

HELIONORA.

Vraagt gy naar reden van myn druk en hertenleed,
Daar gy de bitse twist van myne zoonen weet,
Die uitgeborsten is en door geen reën te helpen?
Ik zie geen raad om 't bloed van deeze wond te stelpen,
Zy kankert in van dag tot dag, ó Medicis!
Uw' naam die nu een roem voor heel Toscanen is,
Zal haast verdwynen in een damp van huiskrakkeelen.
Geen erger oorlog, dan daar kind'ren zich verdeelen.
Wanneer een vonk, die eerst inwendig sineult en rookt,
Verandert in een vlam door storm op storm gestookt,
Die alles dreigt in gloed en koolen te verkeeren,
Zal de algemeene ramp ons weinig kunnen deeren,
Zo lang ons eige dak wort van die plaag verschoont:
Maar als haar woede zich eens binnen's huis vertoont,
En wanden, post en balk, en gevelen doet kraaken,
Dan voelt men eerst de kracht van 't onweërstaanbaar blaaken;
Zo gaat het met de twist die als een hevig vuur,
Door haat word aangestookt, die wetten noch natuur,
Ja niets ontziet als zy haar wit maar kan beschieten,
Zy jaagt den vrede weg door duizend huisverdrieten,
Ach! die eens 't einde zag van haar verwoesting, maar
Wy steeken noch, helaas in 't midden van 't gevaar,
En zyn vergeefs de vrees voor 't oproer kortz ontvlooden,
Nu d'eene broeder tracht den anderen te dooden:
Dat is 't, Cassandra, dat myn blydschap paalen zet:
Ik sidder voor 't gevolg, en Cosmos strenge wet,
Die 't bloed niet zal ontzien: een dood'lyk voorgevoelen
Beneemt myn slaap en rust, en doet my stadig woelen.
Rampzaal'ge kinderen! die srydig zyn van aart,
Byzonder in een hof daar hoogmoed onlust baart,
Waar door de jongste voor den oudsten nooit wil zwichten.
Garcias! ach!

CASSANDRA.

Mevrouw, die kent te wel zyn pligten.

HELIONORA.

Hoe hy zyn pligten kent toont hy door zyn gedrag.

CASSANDRA.

Hy mint u teder met veel eerbied en ontzag.
 Ook is hy steeds geweest de liefste van uw zoonen:
 Zyn broeder heeft hem ligt gedwongen tot dit hoonen,
 Misschien is hy de bron van 't haat'lyk huisgeschil.

HELIONORA.

ô Neen Cassandra, die is vreedzaam, zacht en stil:
 Maar wat de keur belangt van myn genegentheden,
 Die is gevallen op Garcias, wat de reden
 Daar van mag weezen is tot noch my onbekent:
 Dit weet ik echter, dat ik nooit my heb gewent,
 Om hem door dwaaze liefde en zucht iets toe te geeven,
 Op dat hy naar zyn drift en zinlykheid zou leeven,
 ô Neen, ik ken my vry van dat gevaarlyk kwaad,
 Waar door zo menig kind, helaas! verlooren gaat:
 Ik troost my, wyl ik op myn sterfoed nooit zal klaagen,
 Dat ik de tuchtroê heb gelpaart in myne dagen:
 Maar ach! ik kan my niet ontslaan van myne smert;
 De jongstgebooren legt den Oud'ren naast aan 't hert,
 Dien zal men boven al op 't tederste beminnen:
 Dit zag men al van ouds in de eerste huisgezinnen;
 De kleene Benjamin was Jacobs lieffte pand,
 Zyn vreugd, zyn wensch, zyn troost, toen Josef was van kant.
 Garcias! mogt my dat geluk van u gebeuren,
 De duist're wolken van zwaarmoedigheid en treuren,
 Verdweenen uit myn ziel door zulk een heug'lyk licht.

CASSANDRA.

Mevrouw, daar komt de Vorst, die zal hem zynen pligt
 Wel leeren met verstand en tot de reden brengen.

HELIONORA.

Ach, myn Cassandra! wou de Hemel dat gehengen.

TWEEDE TOONNEEL.

COSMOS, HELIONORA, CASSANDRA, *Lysfwagen.*

COSMOS.

Wat's dit myn lief, hoe zyt gy zo bedrukt? gy schreit?
 Dat had ik niet verwagt van uw standvastigheid:
 Is dit uw' dapp're moed die in het staale wapen,
 Myn rustvertrek bewaakte en my liet veilig slaapen;
 Gy doet uw stamhuis van Toledo veel te kort,

Daar

Daar Napels roem op draagd, nu gy hier traanen stort.

HELIONORA.

Toen was 't een tyd om voor uw Hoogheid zorg te draagen,
Nu lyd natuur geweld door huisverdriet en plaagen:
Myn Heer, weehoudien loop dan niet door kragt van reën,
Gedooog dat ik den ramp van myne zoons beweën.

COSMOS.

Ik wagt Garcias hier, om uit zyn' mond te weeten,
Hoe hy zich zelf zo los en roek'loos heeft vergeeten:
De grond van deezen haat moet spoedig zyn ontdekt,
Eer die ons deftig huis met gruwelen bevlekt.
Ga heen, spreek gy eens van die zaak met zynen broeder,
Hy zal wel ongeveinst verklaaren aan zyn moeder
Waar uit deez' onlust sproot, op dat ik zie of hy
Ook schuldigh is, zo kiest rechtvaardigheid geen zy.

HELIONORA.

Ai, doe u zelf of hem door heete drift geen schade,
Maar meng, is 't mogelyk, uw strengheid met genade.

DERDE TOONNEEL.

COSMOS, *Lyfwagten.*

COSMOS.

Laat my alleen. Helaas! hoe dwaalt een Opperheer,
Die langs een slib'rig pad tot heerschappy en eer
Gestegen is, wanneer hy waant daar rust te vinden:
Hoe konflikt weet de schyn onze oogen te verblinden?
Had ik geluistert naar myn moeders wyzen raad,
Die steeds voorfpeelde, hoe het wigtig pak van staat,
Door onërvaarenheid myn schoud'ren zou bezwaaren,
In eenen ouderdom van min dan agtien jaaren,
Wat had ik niet al ramp en ongeluk gemyd?
Myn zoonen wierden niet gebeeten van de nyd,
Door staatzucht opgevoert om laag in 't stof te daalen,
Maar jeugdige yver, door geen reden te bepaalen,
Aanvaarde dit gebied, 't geen voor my open stond,
My dacht, daar vloogen niet dan roozen in myn mond:
Maar ach! hoe waaren zy omringt met scherpe doornen:
De burgertwist, die met haar opgeheven hoornen
Afgryfslyk van zich sliet, was gruwzaam en verwoed,
Nooit moê van moorden, en steeds onverzaad van bloed,
Door openbaar geweld of snoode list en laagen;

Dus

Dus heb ik weinig rust gevonden in myn dagen,
En nu een slikerlicht van vrede my beschynt
In hooge jaaren, door veel ziekten afgepynt,
Die vaardig staan om dit bouwvallig lyf te sloopen,
(Zo glibb'rig is 't geluk) komt my een' storm belooopen,
Die myne huiskiel dryft met kracht aan lagerwal,
Een voorspel van noch meer gevaar en ongeval,
Zo 't vuur niet word gebluft. Wat is 't een last, als kind'ren
Hun ouderen met smert, hun zelf met plaagen hind'ren?
Dit is die felle orkaan die my de ziel bezwaart.
Garcias en Johan zyn ongelyk van aart,
En tegen een gekant, daar d'oudste zich genegen
Tot deugd en zachtheid toont, ben ik in 't hert verlegen
Met d'and'ren jongeling, die niet dan vuur en vlam
Ten monde uitwaassent, en de glori van zyn flam
Noch zal bezwalken door zyn onbedwingb're zeden,
Die niet te buigen zyn door dreigen, straf, of reden,
Zyn welgeschaapen leeft zet kragt en voedsel by
Tot alles wat hy wil, waar door de hovaardy
Dat monster der natuur komt heim'lyk ingesloopen,
En zet, helaas! een deur van alle moedwil open,
Byzonder in een hof daar 't al van wellust vloeit,
Waar by oprechtheid met haar gaven zelden bloeit,
Dit heeft den jongen spruit bedorven, die zyn zinnen
Meest bezig houd om kwaad gezelschap te beminnen,
Dien poel van onheil daar zich menig in versmoort.
ô Haastvergangb're glans van schoonheid! gy vermoort
Meer zielen door uw waan als 't oorlog met haar plaagen.
Hoe zal ik best die drift uit zynen boezem jaagen?
't Is kunst, ja groote kunst, om door een wys beleid
De kind'ren op te voên naar recht en billykheid,
Ja, 't heeft meer in, zyn huis, dan staaten te bestieren:
Nu moet men toomen, dan eens weer den teugel vieren
Naar eisch van ieders aart; doch 't kwaad dat hy beging
Toen hy zyn'broeder dreigde, ô gruwel! met de kling
Is onverschoonbaar: hy moet zien, die eervergeeten,
Dat ik hier Rechter ben en Vader, of 't geweten
Eens wakker wierd, en 't hert tot deugd zich schikken wou.
Daar komt hy. Hemel! geef, dat ongeveinst berouw,
Hem voor de schuld en straf mag schrikken doen en yzen,
Op dat ik hem met vreugd genade kan bewyzen.

DE DOOD VAN
VIERDE TOONNEEL.

COSMOS, GARCIAS, OCTAVIUS.

COSMOS.

Garcias; kroont gy met deez' gruweldaad uw jeugd,
Is dit het proefstuk van uw deftigheid en deugd,
't Geen my met blydschap zou verkwikken in myn dagen,
Trotst gy myn ouderdom met huisverdriet en plaagen,
Treed gy my dus op 't hert die u in 't hert bemind,
Of waant gy reeds te zyn in top van staatsbewind,
Dat gy hier in het hof, ja zelfs noch voor myne oogen,
Uw' broeder dooden wilt? Helaas! wie kan 't gedoogen?
Ik sta verbaast om uw vrymoedigheid en haat.
Wat heeft Johan misdaan? ik denk, niets, als voor 't kwaad
U trouw gewaarschuwt: want ik ken zyn wyzezedes,
Hy heeft u mogelyk wat op de teen getreden,
Want die 't met u niet houd is steeds by u verdagt,
Misschien hebt gy hem eerst getergt, zyn deugd belacht,
Om 't licht der waarheid door uw schempen te verdooven,
Want die word meest veragt in Vorstelyke hoven:
En schoon hy had al schuld: moest gy dan dus verwoed
Uw' eigen rechter zyn, en koelen in zyn bloed,
Uw dulle wraakzucht om myn stamhuis te besmetten?
Maar 'k zweer, ik zal wel voor de tweedemaal beletten,
Dat zulk een' hoon niet meer aan ons geslacht geschied:
Denk vry dat ik uw' aart, die my op 't hoogst' verdriet,
Zo zal beteugelen dat elk daar van zal spreken:
Geen laffe Vader zal uw snoode zielgebreeken
Steeds door de ving'ren zien, door dwaaze zucht verblind:
ô Neen, ik ben een Vorst die 't heilig recht bemind,
Geen maag'schap of natuur zal my daar in verhind'ren,
En 't is een proef, als ik 't betoon aan myne kind'ren.

OCTAVIUS.

Myn Heer, hou in uw wraak en gramschap doch de maat:
Verschoon zyn jeugd die zich van 't spoor vervoeren laat
Door heete driften, die wel zullen met de jaaren
Verdwynen: door den tyd komt menig tot bedaaren:
Ik hoop noch dat dit vuur, nu flauw door kwaade raad,
Eerlang een licht zal zyn voor deez' verheeven Staat.

COSMOS tegen Octavius.

Gy weet zyn schuld, en durft gy noch zyn voorspraak strekken?
 Hoe is 't, Octavius, zoud gy die vuile vlekken
 Noch kunnen zien? wat moet ik hooren? welk een spyt:
 Daar gy zyn zedevoogd en tweede vader zyt,
 Met welke reën kunt gy zyn misdaad wederleggen?

GARCIAS.

Ach Vorst! (want naaulyks zou ik vader kunnen zeggen)
 Ik ben verftomt en door myn schuld aan 't hert geraakt,
 Om uw rechtvaardigheid die my verleegen maakt,
 Want hoe zou ik doch op uw gunften kunnen hoopen
 Die ik niet waardig ben, 'k heb my te zeer verloopen,
 En tegen trouw en pligt myn broeder aangerand:
 Ik heb de dood met recht verdiend, naardien myn' hand
 't Ontzag geschonden heeft; dies zal ik alle plaagen
 Verwagten met geduld en my gehoorzaam draagen;
 Doch heeft een waar berouw 't geen d'allerhoogste Magt
 Beweegen kan, noch op uw ziel een weinig kracht,
 Om uw gestrengheid door genade te bepalen;
 Zo bid ik laat een straal van uwe goedheid daalen
 Op deez' rampzalige, die voor uw voeten legt:
 Schenk my het leeven, 't geen de wet my heeft ontzegt.

COSMOS.

Hoe listig is de slang nu in het gras gedooken?
 Die woorden zyn alleen maar met den mond gesproken:
 Maar 't hert Garcias! kant zich tegen deeze reën,
 Zou ik uw woorden dan gelooven, neen, ó neen:
 Die ligt geloofd bedriegt zich zelf, en gaat verlooren.
 Deez' landaard is de kunst van veinzen aangeboren.
 Florenssen heugt noch wel ten kosten van haar rust
 Hoe 't zwaard gewet word, wyl men vleiënd streeld en kust:
 Men is niet veilig zelf by vrienden en vertrouwden:
 Wat reden heb ik om u niet verdacht te houden?

GARCIAS.

Ach vader! neem een proef, en zo gy dan bevind
 Dat u mishaaft, straf my als een weerspanning kind.
 'k Omhels uw knien.

COSMOS.

Sta op: ik wil het u vergeeven,
 Het geen gy roekeloos deez' morgen hebt bedreven:
 Maar iets speelt my in 't hoofd waat door gy word mistrouwt,

Nu gy Valorio noch voor uw' raadsman houd,
 Wiens vader my wel eer, zoo eerloos dacht te dooden;
 Gy weet dat ik u die gemeenschap heb verboden,
 Daar moet ge u van ontslaan, want zo ik merk dat gy
 Daar in volhard, wagt geen genade meer van my:
 Want dus zoud gy op nieuw een famenzweering voeden
 Die strafbaar is, al waar 't op enkel kwaad vermoeden;
 Dus wagt u voor een' vloek daar 't land van waagen zou.

G A R C I A S.

Myn Vorst, 'k verzeeker u van myn oprechte trouw.

C O S M O S.

'k Verzeeker u dan van myn gunst. Daar komt uw moeder
 Verzeld met Prins Johan, uw' deugdelyken broeder,
 Verzoen u nu met hem, en blus het vuur van haat,
 Tot blydschap van uw' stam en luister van den Staat.

V Y F D E T O O N N E E L.

C O S M O S, H E L I O N O R A, J O H A N, G A R -
 C I A S, O C T A V I U S, C A S S A N D R A.

C O S M O S.

Zie daar uw' zoon, Mevrouw, ik weethoetrouwen teder
 Gy hem steeds hebt bemind; dies geef ik hem u weder,
 Maar met een ander hert als toen gy my verliet,
 Ik hoop een eind te zien van 't bitter huisverdriet.

H E L I O N O R A.

Garcias, zult gy nu steeds met uw' broeder leeven
 In vriendschap?

C O S M O S.

Op dien grond heb ik het hem vergeeven.

G A R C I A S.

ô Ja, Mevrouw, want ik verfoei de oploopenheid,
 Die my zo driftig heeft van 't rechte spoor geleid.
 Maar ach! ik twyffel of ge, ô broeder! zulk een boosheid
 Die ik, ô ramp! beging, uit haat en roekeloosheid,
 Nu wel verschoonen zult: of zoud gy door uw deugd?

J O H A N.

Myn waarde broeder, ach! wat is het my een vreugd,
 Dat gy een afschrik hebt van spoorelooze daaden.
 Gelukkig is hy die zich laat door wysheid raaden.
 Ik denk niet meer aan al 't geleeden leed, nu gy

Den boei ontvlugt zyt van de fnoodfte flaverny.
Verëenen we ons, om aan Florenffen te vertoonen,
Dat niet als weldoen in een eed'le ziel kan woonen.

GARCIAS.

Ach! dat ik u omhels, myn broeder! want gy geeft
My 't leeven, nu de wraak geen toegang by u heeft,
Die overwinning trotft de dapperheid der helden,
'k Zal met myn vriendschap u dit naar myn magt vergelden.

COSMOS.

Myn hert was nooit, indien ik u gelooven mag,
Zo vol van vreugd, als op deez' langgewenften dag.

HELIONORA.

Nu zie ik eens het licht van myne blydschap dagen,
Na zo veel nachten van verdriet en onweêrvlaagen.
Niets geeft aan de Oud'ren op de waereld zo veel vreugd;
Als dat hun spruiten, steeds geneegen tot de deugd,
Een kroon verftrekken voor eerwaarde en gryze haaren,
Wat zal my deez' ruft niet al genoeg baaren?
Vaart voort myn zoonen in deez' loffelyke eendracht, laat
Aan ieder zien, hoe gy de wraakzucht nyd en haat,
Uit uwe zielen hebt gebannen, laat Toscanen
Gewoon in eene zee van zweet, en bloed en traanen
Te baaden tot een schrik van ieder nagebuur,
Nu weten, hoe gy door een edelmoedig vuur
Geraakt, niets hebt op 't oog dan door doorluchte daaden?
't Geflagt van Medicis met lauren te overladen;
Zo vloeje u rykdom, roem en voorspoed teevens toe,
Groeit op als Oom Laurens, in weldoen nimmer moê,
Dat proefftuk van verftand, die waereldwyze rader.

COSMOS *tegen Johan.*

Is alles tot de jagt reeds vaardig?

JOHAN.

Ja, Heer Vader.

COSMOS.

Wel aan myn zoonen gaat met my en draagt u trouw.
Wat ook verand'ren mag, de deugd baart nooit berouw.
't Is mens'lyk, als men valt door fchielyk overheeren,
Maar nooit weêr op te ftaan is gruw'lyk; wilt dit keeren.

Einde van 't tweede Deel.

DE DOOD VAN
DERDE DEEL.
EERSTE TOONNEEL.

CONCINI, COSMOS.

CONCINI.

Wat is 't, myn Vorst, dat u dus eenzaam dwaalen doet?

COSMOS.

De vrees voor eenig leed, myn vriend, ontroert myn bloed,
Want nu ik 't wild zoek na te spooren, diep verborgen,
Zo word ik zelf gejaagt door duizend wreede zorgen.

CONCINI.

Hoe! word Vorst Cosmos nu van yd'le vrees gekweld,
Die door zyn wys beleid het oproer en geweld,
Gelukkig uit den Staat vol moed heeft weg gebannen:
Florensten is verlost van all' die aardstirannen,
Die listig onder schyn van vryheid, woest en wild,
Veel stroomen hebben van onschuldig bloed gespilt,
Waar door de baatzucht, die zich nimmer laat verzaaden,
De handen ruim kreeg om veel schatten op te laaden.
Is niet Albiffis, en Valoris, en 't geslagt
Van Soderin verstroot, of deerlyk omgebracht?
Ja Strozis bragt zich zelf lasthertig om het leeven,
Op dat hy van 't verraad geen rekenschap zou geeven;
Dus zaagt ge al vroeg u van uw vyanden ontlast:
En Puccis, naderhand, aan zulk een' gruwel vast,
Met Corbinellis en Attolf zyn vloekgenooten,
Om uw doortuchtig huis van dit bezit te ontblooten,
Zyn die, ô Vorst! met al hun aanhang niet vergaan?
Wie is 'er die de hand nu aan uw' stam durft slaan?
Geen famenzweering zal zich tegen u besluiten,
Gy ziet het al in rust, van binnen en van buiten:
Niets is 'er dat u op de waereld meer bezwaart:
Geheel Europe roemt, uw deugd, uw' dapp'ren aart,
En wysheid, die aan elk kan tot een' spiegel strekken,
Zy pryft uw staatkunde om daar voordeel uit te trekken:
Ja Rome, 't fiere Rome is moedig op uw eer:
Wy zien in u ô Vorst! den eersten Cosmos weêr

JOHAN EN GARCIAS.

21

Dien Borgerkoning, en dien Koninglyken borger,
 Dien Vader van zyn volk en trouwen heilbezorger,
 Dus draaft gy loflyk op het eerspoor van August,
 Dien Keizer, die wel eer de waereld bragt in rust:
 Op hem kon Rome, op u Toscanen veilig slaapen:
 Gy voert zo wel als hy den Steenbok in uw wapen,
 Dat hemelteeken waar by elks geboortestond
 Te kennen was, dus kreeg 't geluk een' vasten grond.
 Wat kan uw Heerlykheid op aarde meerder wenissen?
 Uw zoonen zyn verzoent tot blydschap van Florenssen:
 Pluk dan de vruchten van uw glori, laat uw hert
 Geneezen van den waan, daar 't van bestreeden wert.

C O S M O S.

Schoon 't alles waar is, 't geen gy my hier stelt te voeren,
 't Kan echter 't wreed verdriet in myne ziel niet smooren:
 Geduurig speelt my de aart van mynen zoon in 't hoofd.

C O N C I N I.

Hy heeft berouw getoont en beterschap beloofst,
 Nu moet gy met geduld den uitslag daar van wagten.

C O S M O S.

Zou ik gelooven, 't geen hy zegt? met geen gedachten,
 De vleiërs blaazen hem bedrog en hoogmoed in.
 Uit Spanje kryg ik ook geen tyding naar myn zin:
 De Prins van Parma tragt François verdagt te maaken
 Aan 't hof, om maar alleen in 's Konings gunst te blaaken;
 Het stamhuis van Farnese is daar te hoog geächt.

C O N C I N I.

Heeft dan de bastaardy op Vorsten zo veel magt,
 Dat zy de Princen uit een wettig bloed gebooren,
 Door hun verwaandheid, als 't hun lust, maar ringeloozen?
 Ontbied uw' zoon weér t'huis, op dat hy als een stut
 U onderschraag', dit is myn 's oordeels wel zo nut
 En edel als aan 't hof in slaverny te leeven:
 Den stam van Medicis hoefd niemand toe te geeven
 In moed en adeldom, hy zy ook wie hy zy:
 Is Flips een Ryksmonarch, gy zyt zo goed als hy.
 Wenst gy den Prins in top te vys'len, dat hy huwe
 Aan een verheeven huis, zo heerlyk als het uwe,
 Zo leeft gy buiten vrees van overmagt, en vry,
 Ja onafhank'lyk van de Spaanse dwing'landy
 Die aan de waereld wel de wet zou willen stellen.

Waak op, myn Heer, en laat u daar niet meer van kwellen;
Dus is uw Oom Laurens u voorgegaan, waar door
Elk Vorst hem tot een' vriend en Bondgenoot verkoor.

COSMOS.

't Is waar, de luister van zyn loffelyke deugden,
Blonk als een held're zon, die ieders hert verheugden,
Welks glans al 't minder licht der starten heeft verdooft,
Dat bleek, toen hy zich zelf opofferde, en zyn hoofd
Te Napels bragt, (waar wierd ooit grooter trouw gevonden)
Op dat hy deezen staat, gantsch krank aan duizend wonden,
Alleen geneezen zou door een beroemde dood:
Een edelmoedigheid, zo ongemeen en groot,
Dat Ferdinand, in plaats van hem te slaan naar 't leeven,
Zyn vriendschap heeft gezogt, en hem ten top verheeven.
Van eer en gunst: zo red een ryp en vlug verstand,
Verzeld met deugd en moed, 't verleegen Vaderland:
Maar, ach, Concini! wie zou nu een' Brutus vinden
Als hy, om zulk een zaak te durven onderwinden,
Wanneer een zwaare storm van oproer zich verheef.
In weelde en wellust heeft men 't leeven veel te lief.

CONCINI.

Maar die niet ziek is heeft geen middelen van nooden:
't Gedrocht van onrust is door uw beleid gevlooden.

COSMOS.

Maar zo 't eens weder kwam, zo was de Staat in last.

CONCINI.

Maak dan door 't huw'lyk van François uw banden vast,
Zo zal men u door list noch lagen ooit bespringen:
Vergeef my dat ik hier zo sterk op aan kom dringen;
Myn pligt, uw ouderdom, de zorg voor deezen Staat,
't Verbind my alles om u deez' getrouwen raad
Te geeven.

COSMOS.

Ach, myn vriend! gy toont my klare blyken,
Dat steeds uw zelfbelang voor myne rust moet wyken:
Gy zyt het die steeds waakt voor myn doorkuchtig bloed.
Uw voorstel om myn' zoon t'ontbieden, vind ik goed;
Doch 't moet allengs en met voorzigtigheid geschieden.
Maar, ach! wat zie ik, 't geen my doet van gramfchap zieden:
Het is Garcias met Valorio Myn vrind,
Nu merk ik eerst hoe vals hy my in schyn bemind;

Doch

Doch laat ons hen bespiên in schaduw van deez' boomen,
Om achter 't oogmerk van hun famenspraak te koomen.

T W E E D E T O O N N E E L.

GARCIAS, VALORIO. *Cosmos en
Concini ter zyde.*

GARCIAS.

„Ik zie myn' Vader, dies is 't nodig dat ik veins.

VALORIO.

Nu juist uw hert van vreugd. maar wat wil dit gepeins
Wat is 't Garcias, dat u nu noch kan mishagen?

GARCIAS.

Zyt gy 't Valorio? hebt gy my iets te vraagen?
Zo doe het kort, ik moet myn' broeder zoeken.

VALORIO.

Heer,

Uw gunst en vriendschap is 't die ik alleen begeer:
Ik zoek iets dat ik heb met hertenleed verlooren,
Wel eer hebt gy my tot uw boezemvriend verkooren,
Wat list, wat nyd, wat haat, kon my van zulk een' schat
Berooven, die ik zo gerust met vreugd bezat?

GARCIAS.

Neen, neen Valorio, 'k zie nu met beter oogen,
Nu merk ik dat ik door uw vleiën ben bedroogen,
'k Verfoei het kwaad dat ik van u heb aangewent.
Myn Zedemeester heeft al vroeg my ingeprent,
Dat edelmoedige, ja hooggebooren zielen,
Zich nooit verwaardigen zo laag in 't stof te knielen,
Voor nyd en zucht tot staat: dat deffigheid en deugd,
Het beste pronkieraad en roem is voor de jeugd,
Geen diamantstraal kan by zulk een' luister haalen;
Dies lust het my niet meer met u van 't spoor te dwaalen:
Aan uw verkeerung is maar schande en onêer vast,
Ik walg van uw vergift, gy strekt my tot een' last:
Wanneer ik overdenk, dat ik uit de eed'le looten
Van Medicis, een stam vol lof ben voort gesprooten,
En gy, ô smaad! van een' verrader boos en wreed,
Die heel Florenssen in een' poel van 't zwaarste leed
Wou dompelen, door snood en eerloos famenzweeren;

't Geen Vader naau'lyks wist van zynen hals te weeren;
 Moet ik my schaamen, dat ik ooit gemeenzaamheid
 Met u gehouden heb; dies wil ik me aan 't beleid
 En zuiv're zeden van myn' broeder overgeeven,
 En steeds met hem in vrede en vaste vriendschap leeven:
 Maar gy, die ieder door uw kwaad gedrag, een vlek
 Tragt aan te wryven tot bederf; ga heen, vertrek
 Verbasterde edelman, en laat u nimmer vinden
 Voor myn gezicht, want ik zal my niet meer verbinden
 Met u, wiens boosheid my eerlang bedroeft ten val
 Zou brengen, daar ik my met ernst voor wagten zal.

DERDE TOONNEEL.

G A R C I A S, *Cosmos en Concini ter zyden.*

Die weêrparty is reeds kloekmoedig afgeslaagen:
 Nu moet ik uit myn hert de vuile driften jaagen,
 Van weelde en zucht tot staat, zo raak ik eenmaal vry
 Van deez' vergulde, doch vergifte slaverny;
 Zo zal ik teevens rust, en roem, en vreugd behaalen,
 En van myn vyanden gelukkig zeegepraalen.
 Ik zoek myn' broeder, om hem dit te doen verstaan,
 En hoe zyn wyze raad my heeft aan 't hert gegaan.

VIERDE TOONNEEL.

CONCINI, COSMOS.

CONCINI.

Nu ziet gy dat hy is verandert van gedachten:
 Wie zou die deugd van zulk een' jongeling verwagten,
 Hoe kragtig is zyn moed geneigt tot tegenweer?
 Hy is de vreugd en kroon uw 's ouderdoms, myn Heer.

COSMOS.

Ach! mogt dat waarheid zyn Concini, 'k zou myn dagen
 Gelukkig achten, zelf in 't midden van de plaagen
 Die 't oorlog met zich sleept.

CONCINI.

Hoe, twyffelt gy dan noch

Aan zyn berouw?

COSMOS.

ô Ja, ik ken het vals bedrog,

Waar

Waar meê de waereld zich kan met vernis blanketten:
Om 't schranderste vernuft met logens te besmetten.

CONCINI.

Maar waarom zou hy dan Valorio met smaad
Bejegenen, indien hy met geen' bitt'ren haat
Tot hem en zyn gedrag was hevig ingenomen:
Myn Heer, voor wien zou hy doch veinzen, voor de boomen?
Hy waande dat hy zich alleen in 't bosch bevond;
Dies rust uw wantrouw op een' wankelbaaren grond.

COSMOS.

Ik wil u dan, alleen om dat ik 't wensch, gelooven.
De hoop, hoewel men vrees't voor 't ergste, dryft steeds boven
In 't vaderlyk gemoed door een verborgen vuur
Uit zuiv're liefde ontslaan; zo kragtig werkt natuur,
Dat zy, hoe zeer de zorg en angst daar tegen woelen,
Ons dwingt, om 't beste van de kind'ren te gevoelen.
De Hemel weet wat ons in 't eind beschooren is;
Dies stel ik my gerust, tot dat de duisternis
Van myn zwaarmoedigheid door reden moet verdwynen,
Op dat de zon van vreugd met grooter glans mag schynen.

CONCINI.

Wie staat, met zulk een deugd en moed gesterkt, niet pal,
Voor al de slaagen van het wisselbaar geval?
Wat smaad, wat ongeluk zou hem noch kunnen deeren,
Hy kan een waereld volgevaar en ramp braveeren,
Hy is kloekmoedig, zelf in 's vyands wreede klem:
ô! Zulk een groote ziel ziet alles onder hem.
Vaar voort, myn Heer, in die verheevene gedachten,
Wagt alles af, zo mist de vrees haar grootste krachten,
Want die 't verlies van goed, van bloed, en waan van eer
Met een bedaart gemoed getrooft is, wenscht niet meer,
Gelukkig is hy die zich steeds naar 't lot kan voegen.
Rampzalig is hy die zich nimmer laat genoeg.
Daar d'eerste 't noit aan vreugd ontbrekt, 't zy ook hoe 't gaat,
Verteert de laatste in 't vuur van smert, door eigenbaat.

COSMOS.

Gy weet de deugd, zo schoon en heerlyk af te maalen,
Dat elk verlieven moet op haar vergoode straalen,
Want haar bespiegeling is wonderlyk voor 't oog,
Doch, tot haar toegang, is de weg heel steil en hoog
't Is ligt zich in haar glans te weiden met gedachten,

Maar 't valt byzonder zwaar haar wetten te betrachten.

CONCINI.

't Is waar, maar door gewoonteen moed, verdwynt de fmert,
Wanneer haar waarde wel begreepen word in 't hert,
Maar wie verstoort ons op deez' ongebaande wegen?

COSMOS.

Het is Octavius; wat maakt hem dus verleegeu?
Hy is verbaast, ontzet, en 't weezen is vol schrik.
Ach, myn Concini! in dit droevig oogenblik,
Word ik als overstelpt met doodelyke plaagen.
Waar heen, Octavius: wat maakt u dus verflaagen!

VYFDE TOONEEL.
OCTAVIUS, COSMOS, CONCINI.

OCTAVIUS.

Ach Vorst! vind ik u hier, ik heb u lang gezocht.

COSMOS.

Hoe word myn ziel bestormt van vrees en achterdocht?
Wat is 'er gaans? wil my uw droefheid openbaaren.

OCTAVIUS.

Ben ik het, ach! die u dit lot nu moet verklaaren?
O Medicis! hoe word uw luister dus vertreên.
Uw zoon is omgebragt.

COSMOS.

Garcias? spreek.

OCTAVIUS.

O Neen!

Maar was hy ook, helaas! onnoozel omgekomen,
Uw ziel zou minder voor 't gewigt der rampen schroomen:
Het is de Prins Johan, die spiegel van de deugd,
Myn lieffte voedsterling, waar aan ik al myn vreugd
En welbehaagen zag.

COSMOS.

Maar zyne moordenaaren,

Zyn die al nagejaagt?

OCTAVIUS.

Ach! laat my wat bedaaren,
Eer ik u de uitspraak doe van 't droevigste ongeval,
Welks weerga mogelyk de tyd noit baaren zal.

COSMOS.

Meld my zyn' beul, of laat my hier niet langer toeven,
Op dat ik 't zelf ontdek.

OCTAVIUS.

Hoe zult ge uw ziel bedroeven,
Wanneer gy hooren zult, ach! welk een zwaare nood,
Dat uwe jongste zoon den oudsten heeft gedood.

COSMOS.

Garcias! ach myn vriend Concini! dit 's de reden,
Waar door myn hert steeds wierd in 't heimelyk bestreedt.
Wat tyd beleef ik? hy verdelgt met eenen slag,
De hoofdwet van natuur, en 't kinderlyk ontzag:
Maar hoe kan 't zyn, hy heeft noch korts daar ik 't kon hooren
Valorio met al zyn' aanhang afgezworen,
Ja zelf getoont dat hy met schrik en naberouw,
Zyn kwaad gedrag verfoeide, en wenste in liefde en trouw
Met zynen broeder al zyn dagen af te leeven.
Helaas! wat heeft hem tot dit gruwelstuk gedreeven?
ô Onverziene slag! hoe treft gy my met smert.

OCTAVIUS.

't Was veinzery myn Vorst, hy droeg 't vergif in 't hert.

COSMOS.

Zyn 't menschen, neen, ô neen, 't zyn monsters die hier woonen?
Florensen komt zich als een Paradys vertoonen,
Maar 't krielt van slangen en gedochten, boos en wreed.
Verhaal my 't geen gy van dit broedermoorden weet.

OCTAVIUS.

De wraakzucht plaagt uw huis hoe langer hoe verwoeder.
Na dat Garcias was verzoent met zynen broeder,
Bleef echter my de vrees van zyne schyndeugd by,
Dies ging ik met hun in 't Laurierbosch, daar wy vry
En onverhindert met elkander konden spreken:
Daar toonde ik wat al ramp, wat onheil en gebreeken
De broedertwift verzelde, en welk een rust en vreugd
Hun d'eendracht baaren zou, indien zy door de deugd,
Die altoos word gevolgt van onvergangb're zegen,
Getrokken wierden om langs loffelyke wegen
Te stygen op den trap van roem en heerlykheid.
Zy scheenen beide tot myn raad geheel bereid:
Hier op verliet ik hen, maar met een hert vol zorgen:
En diepe angstvalligheid in 't heimelyk verborgen

Weêrhield my in myn' loop, myn voeten wierden vlug,
 Als of my iemand joeg, toen trad ik weer te rug
 Helaas! wat zag ik? ach! had ik het nooit geweten.
 ô Dood'lyk schouwspel! 't geen ik nimmer zal vergeeten.
 Ik zag den Prins Johan, ô gruwel! aan den voet
 Van eenen lauwerboom gewentelt in zyn bloed,
 Zyn tong scheen noch, hoewel belemmert, iets te klaagen,
 Hy greep myn hand, want zyn verduisterde oogen zagen
 My voor zyn' moorder aan; zo sprak hy: *vlugt, ai vlugt*
Garcias! schuw dit land, en kies een ruimer lugt,
Want Vader zal u nooit deez' gruweldaad vergeeven,
Gelyk ik u... en dus verdween dat kost'lyk leeven.

COSMOS.

ô Myn standvastigheid! hoe wykt gy? neen houd stand
 Tot redding van 't verdrukte en kwynend Vaderland.
 ô Hemel! laat myn ziel door wanhoop niet bezwyken,
 Maar doe deez' nevel door het licht van reeden wyken.
 Waar is het lyk?

OCTAVIUS.

Ik heb het heel geheim en stil
 Doen draagen op myn hoeve: is 't nu, ô Vorst, uw wil
 Dat wy het naar het hof vervoeren?

COSMOS.

Ach myn vrienden!
 Ik weet naau wat ik in deez' staat zal onderwinden,
 Door duizend rampen word ik op het hert getreên:
 Ik heb uw hulp van doen in deezen nood: ga heen,
 En wil den dooden in zyn slaapvertrek bewaaren,
 Gy moet de zaak niet aan de Hertogin verklaaren,
 Noch aan Garcias: want zy zullen 't uit myn mond,
 Helaas! te wel verstaan. Ga voor, ik volg terstond.

ZESDE TOONNEEL.

COSMOS.

WAt moet een Vorst niet al verdraagen,
 Hoe duur staat hem de heerschappy?
 Hy is noit veilig voor de laagen
 Van 't hof, daar valse vleiers
 En staatzucht hem 't gezicht verblinden:
 Hy zoek' vry overal zyn rust,

Maar

Maar ach ! hy zal ze nergens vinden ,
 Dat licht is voor hem uitgebluft ;
 Elk zoekt zich zelve te verhoogen ,
 Hy word maar om 't genot bemind ,
 En wie is met zyn leed bewoogen ,
 Wanneer zyn staat door tegenwind
 Word aan een' lagerwal gedreeven ?
 Byzonder hier , daar snood verraad ,
 Om hem den laaften slag te geeven ,
 Geroemt word als een eed'le daad :
 Maar al die wederwaardigheden
 Zyn niets , by 't bitter huiskrakkeel ,
 Waar van hy daag'lyks word beftreedden .
 Kreeg iemand ooit hier van zyn deel ,
 Ik ben daar meede als overgooten .
 Ach myn Garcias ! toen ge , ô finert !
 Johan hebt met uw' dolk doorftooten ,
 Stiet gy uw' Vader in het hert .
 Wat baaten u die eed'le ftraalen
 Van fchoonheid , die zo kort van duur
 Haar glanffen zullen onderhaalen ,
 Nu ge als een monfter van natuur ,
 Het licht niet langer meugd genieten ?
 Wie is zo dwaas , die wenscht en zucht
 Om spruiten , die door zielsverdrieten ,
 Een wrange en doodelyke vrucht ,
 Van hertzeer baaren voor veele Ouders :
 Gelukkig is hy , die dat juk
 Nooit heeft gedraagen op zyn fchouders :
 Men zwyg' van and're ramp en druk ,
 De huistwilt , vaardig tot bederven ,
 Doet ons steeds duizend dooden fterven .

Einde van 't derde Deel.

DE DOOD VAN
VIERDE DEEL:
EERSTE TOONNEEL.

HELIONORA, COSMOS, CASSANDRA.

Lyfwagten.

HELIONORA.

Ik ben bekommert waar myn zoon Johan mag weezen,
Een ongewoone schrik doet my steeds voor hem vreezen.

COSMOS.

Ik Verzeeker u Mevrouw, ik weet wel waar hy is.

HELIONORA.

Ach Heer! verlos my dan van deeze ontsteltenis
Waar van myn bange ziel zo dood'lyk is bezeeten:
Indien gy 't weet, myn lief, mag ik 't dan ook niet weeten?

COSMOS.

't Is u bewust dat hy, 't zy waar hy zich bevind,
't Gewoel van 't hof verlaat en de eenzaamheid bemind,
Heel strydig met den aart zyns broeders, die zyn dagen
Meest overbrengt daar hy 't gefelschap kan behaagen.
Myn lief, hy is, niet lang geleeden, noch gezien
In 't heerlyk lusthof van Octavius, misschien
Heeft hy van deezen nacht daar zyn verblyf verkooren:
Bezadig u, gy zult haast tyding van hem hooren.
Waar is Garcias?

HELIONORA.

In zyn slaapvertrek, myn Heer,
Maar zonder rust, hy loopt in 't hof steeds heen en weër,
Verlagen en vol zorg voor zyn' geliefden broeder,
En troosteloos om al de rampen van zyn moeder.

COSMOS.

De nieuwe vriendschap is dan wonder groot van kracht.

HELIONORA.

Hoe zegt gy dit zo koel: is hy by u verdacht?
Gy schynt aan zyn berouw geen meer geloof te geeven.

COSMOS *ter zyde.*

„ Zo gy de waarheid wist, helaas! hoe zoud gy beeven.

HELIONORA.

Uw aart kwam nimmer met zyn inborst overëen,
Om 't minste kwaad sprong hem uw strafheid voor de scheen.

COS-

COSMOS.

En gy, Mevrouw, waart gy niet mild van medelyden;
 Uit dwaaze liefde die de tuchtroê houd ter zyden?
 De moederlyke zucht weêrhoud al veel de hand
 Des Vaders, waar door 't kind ontzag en pligt verband.

HELIONORA.

De straf doet dikwils 't kind door wanhoop spoorloos dwaalen.

COSMOS.

Behoorelyke straf kan best de drift bepaalen.

HELIONORA.

Maar is die al te hard dan sikt het zaad van deugd.

COSMOS.

Het teder rys word ligst geboogen in de jeugd.

HELIONORA.

Haast buigt men iets dat breekt, wie mikt het juist zo effen?

COSMOS.

Hy is gelukkig die de rechte maat kan treffen.

HELIONORA.

Een wyze vader mengt het wrange zuur met zoet.

COSMOS.

Een wyze moeder ziet naar d'aart van elks gemoed:
 Den eenen moet men streng, den and'ren zacht regeeren;
 Die door den toom niet wil moet door de spooren leeren.

HELIONORA.

Hoe weinig word de straf geleenigt, heet op wraak?

COSMOS.

Hoe word de tucht verzuimt, als wellust en vermaak
 En alle dertelheid met vreugd word toegelaaten?
 't Geen duizenden verdelgt in hooge en laage staaten:
 Men ziet het overal, niet eens, maar menigwerf,
 Zo zend men lachende de kind'ren naar 't verderf:
 Noch noemt men 't liefde om 't hert aan 't teder krooft te binden,
 Maar waar is grooter haat en wreedheid doch te vinden?
 't Onnoozel lam gaat dus ter slagbank heel verblyd,
 Terwyl de beste schat, de nooitherhaalb're tyd
 Verlooren gaat, om hier wat nuts en goeds te weeten:
 Wat vader siddert niet, wat moeder kan 't vergeeten?
 Wanneer zy denken dat een hooger Oppermacht,
 Hun af zal vord'ren, hoe zy hebben opgebracht,
 Die panden, hun van Hem uit lout're gunst gegeven:
 Hoewel 't gebeuren kan in 't wisselvallig leeven,
 (En ach! 't gebeurt niet dan te veel,) dat straf, noch ban,

Noch onderwyzing noch beffiering helpen kan,
 Maar dan zyn d'Oud'ren noch gelukkig in die plaagen;
 Als 't buiten hunne fchuld dus kwalyk komt te flaagen.
 Ik breng dit nu niet by om uw' bedroefden geest
 Te hoonen, neen, ô neen! ik weet gy zyt geweest
 Met my in een verftand tot welftand van uw looten,
 Uit Medicis, en uit Toledo voort gefprooten;
 Twee huizen die geen vlek ooit leeden in hun ftam,
 Wyl ieder uit de deugd zyn' eed'len oorfpronk nam.
 Daar komt Concini die steeds waakt voor myne zaaken,
 Myn trouwe vriend op wien ik altyd ftaat kan maaken:
 Laat ons, met uw verlof, alleen Mevrouw, en zeg
 Garcias; dat ik na een ernftig overleg
 Iets heb beflooten 't geen hy aanftonds moet betragten:
 Dat hy niet elders ga, ik zal hem hier verwagten.

T W E E D E T O O N N E E L.

COSMOS, CONCINI, *Lyfwagten.*COSMOS *tegen de Lyfwagten, en verder tegen Concini.*

Vertrekt. Is 't al befteld het geen ik heb belaft?

CONCINI.

ô Ja, deez' fchutfcherm hangt maar aan twee haaken vast,
 Waar achter 't lyk is van uw' waardften zoon geleege,
 Gelyk men 't vond, helaas! op ongebaande weegen.

COSMOS.

Weet niemand van 't geheim, of is deez' broedermoord
 Door 't snel gerucht verfpread, 't geen alles wat het hoort
 Geen oogenblik verzwigt?

CONCINI.

Neen Heer, maar wat zal 't weezen?

Wat neemt gy voor, myn Vorft, waar toe dit angftig vreezen,
 Voor 't openbaaren van een zaak daar uw gebied
 Wel haaft van waagen zal? Kan dit uw zielsverdriet
 Verzachten?

COSMOS.

Neen myn vriend, maar 'k zal u de oorzaak zeggen:
 Ik wagt Garcias hier, om 't ftuk hem voor te leggen,
 Ik moet eens zien wat in dien valfen boezem woont;

Zo hy de moord ontkent en zich hartnekkig toont,
 Door logens en bedrog, het eerste werk van snooden,
 Zal ik hem onvoorziens door 't aanzien van den dooden
 Verrassen, want ik moet het uit zyn' eigen mond
 Verstaan, zo steunt het recht op eenen vasten grond.

CONCINI.

Maar als hy 't nu bekent, hoe zult gy met hem leeven?

COSMOS.

Gy moet na dit gesprek, my daar eens raad in geeven.
 Daar is hy. Zie, hoe fier vol trotsheid komt hy aan,
 Het gruwelftuk schynt hem niet eens aan 't hert te gaan.

DERDE TOONNEEL.

GARCIAS, COSMOS, CONCINI.

GARCIAS.

Wat is 'er van uw' dienst, geduchte Vorst, en Vader?

COSMOS *tegen Concini.*

„Hy is niet eens ontroert, die booswig, die verrader.

Tegen Garcias.

Waar loopt gy dat men u deez' dag niet heeft gezien?
 Verklaar my waar gy hebt geweest, en ook met wien:
 Ik moet het weeten: dies hou niets voor my verhoolen.

GARCIAS.

Ik raakte in 't jaagen van het rechte spoor te doolen.

COSMOS.

„Hy spreekt de waarheid, ach! maar in een' and'ren zin.

Tegen Garcias.

Waar is uw broeder, die u uit een ted're min
 Omhelsde, kan zyn deugd en vriendschap u behaagen?

GARCIAS.

Ik wensch van herten hem myn diensten op te draagen.

COSMOS.

*t Schynt wonder dat uw' aart zo dra vernedert is.

GARCIAS.

Niets dat my meer vernoegt dan die verbintenis:
 Wy zyn nu eens van aart tot luister van uw Staaten.

COSMOS.

Ik had bevoolen dat gy hem niet zoud verlaaten:
 Waar is hy nu?

G A R C I A S.

Misschien ook op de jagt verdwaalt.

C O S M O S.

Maar waarom hebt gy hem niet vroeger achterhaalt,
Nu is de dag gedaalt, wat zal men onderwinden?

G A R C I A S.

Is hy niet oud genoeg om zelf den weg te vinden?
Ik ben zyn hoeder niet.

C O S M O S.

Gy tergt noch myn geduld?

't Is lang genoeg geveinst. Ik weet: gy kent uw schuld,

G A R C I A S.

Ik weet noch ken geen schuld, 'k heb nooit myn plicht geschonden,

C O S M O S.

Hebt gy uw' broeder in 't Laurierbos niet gevonden?

G A R C I A S.

Ê Neen, myn Vader, 'k heb ook niets van hem gehoord,

C O S M O S.

Zo weet gy niet dat hy, ô gruwel! is vermoord?

G A R C I A S.

Vermoord, helaas! vermoord, ô al te felle slaagen!

Ik ben niet machtig om dat zwaar verlies te draagen.

Weet gy den dader?

C O S M O S.

Ja, hy is reeds in myn macht,

En ook bekend.

G A R C I A S.

Ach! dat men 't gruw'lyk monster slacht.

Wie is 't?

C O S M O S.

Garcias is 't, zyn eervergeeten broeder,
Schynheilige, wat leeuw, wat tiger is verwoeder!

G A R C I A S *tot zynen.*

„Zou 't lichaam door myn' last dan niet begraven zyn?

„ô Ja, men stelt my maar ten toets, uit waan en schyn:

„Valorio heeft dit maar al te wel bespeken;

„Maar 'k zal dien hoon haast aan dien ouden suffer wreken.

C O S M O S.

Wat spreekt gy binnen 's monds, wat mompelt ge aan een zy'?

G A R C I A S.

Dat ik verbaast sta, dat men my met moordery,

Ja zelf met broedermoord, ô Hemel! wil betigten.
 ô Neen, myn Vorst, ik ken my zelf, en weet myn pligten,
 Maar dit is my ten spot gedaan, naardien ik acht,
 Dat deeze daad niet eens geschied is, noch gedacht.

C O S M O S.

Men moet uw' harden nek die nimmer was te buigen,
 Wyl gy my niet gelooft, met daaden overtuigen.

Hier word een scherm opgehaalt en 't lyk van Johan vertoont.

Zie daar verbasterde van reeden en natuur.
 Rampzalig ik, die zulk een spruit ter kwader uur.
 Geteelt heb.

G A R C I A S.

Ach! 'tis waar. Helaas! wat zien myn oogen?

C O S M O S.

Nu word gy door den schrik, maar geen berouw bewoogen,
 Uw broeders bloed roept wraak nu 't zyn' verdelger ziet.
 Ontaarde! merkt gy 't niet, hoe 't uit zyn wonden vliet,
 En my vermaant dat ik dit stuk op 't felst' moet wreken?
 Ontdek het nu, en wil de zuiv're waarheid spreken,
 Eer dat de pyn die u ten halze uit wringen zal.

G A R C I A S.

Ach, Vader!

C O S M O S.

Zwyg, gy snoode, ik ben in dit geval
 Uw Vader niet, maar wel uw Rechter: laat dan hooren,
 Wat u bewoog om hem den dolk in 't hert te booren,
 Die, zacht van aart, u toonde een waare broedermin.
 Hoe kwam de onmenschlykheid u tot den boezem in?
 Moest gy het hof en my zo eereeloos bedriegen,
 En met Valorio dus voorbedachtzaam liegen?
 't Was of u niets behaagde als deftigheid en deugd.
 Gy hebt het veinzen vroeg geleert in uwe jeugd:
 Maar ach! ik ken uw' aart en onbedwingb're zeden.
 Ontkent gy 't noch; het geen uw broeder heeft beleeden
 Op d'oever van de dood? Garcias, spreek: is't waar?
 Spreek, of gy stelt u zelf in zeker lyfsgevaar.

G A R C I A S.

Hy heeft my aangerand, ik moest myn lyf verweeren,
 Of 'k wist den aanval van myn' hals niet af te keeren.

C O S M O S.

Dat kan niet zyn: hy heeft het zwaard noch op zyn zy'.

Ik waarfchuw u noch eens: wil met geen veinzery
Uw fchuld bewimpelen; dies leg het voor my open,
Of 'k zweer de ftraf legt voor de deur.

G A R C I A S *knielt.*

'k Heb my verlopen:

Ach, Vader! ach, genade! ik heb het ftuk beftaan:
Hy heeft my niet gedreigt: ik heb den moord gedaan,
Uit afgunft die zyn deugd en roem niet kon verdragen.
Ach, Vorft! laat myn berouw uw eed'le ziel behaagen.

C O S M O S.

Dit is nu zo verr' wel: maar 't eereeloos verraad
Hebt gy my niet ontdekt daar 't hert van zwanger gaat.
Wat vloekgenootfchap heeft uw brein verdicht? laat hooren;
Wie heeft benevens u myn' ondergang gezworen,
Wie dreigt op nieuw den Staat met ramp en ongeluk?
Wie is Valerio behulpzaam in dit ftuk?
Gy ftaat verzet, en beeft. Ik zie uw fchuld verrader.
Aan 't overtuigt gemoed dat nimmer veinft.

G A R C I A S,

Ach Vader!

Ik zal 't ontdekken, ach genade! 't is 't geflagt
Der Salviaten en de Pazzis groot van magt:
Valerio kon my door lift hier toe beleczen,
Op dat ik Opperheer van dit gebied zou weezen.

C O S M O S.

Het is my lief dat gy 't bekennt hebt, oordeel nu.
Want (ach!) 't ontbreekt u niet aan kennis, of ik u
(Ten zy ik 't heilig recht wil kreuken) kan verfchoonen.
Ô Monfter der natuur! en fchandvlek van myn zoonen.
Myn lyfwagt. Sluit de Prins met yz're boeijens vast
In myn vertrek, en blyf hem by tot nader laft.

G A R C I A S.

Ach Vader! is 'er dan geen hoop meer van genade?

C O S M O S.

Denk of gy 't waardig zyt: ga met uw' hert te raade.

JOHAN EN GARCÍAS. 37
VIERDE TOONNEEL.

CONCINI, COSMOS.

CONCINI.

Gy fufft, myn Vorft: ai, doe uw wysheid niet te kort.

COSMOS.

Is 't wonder? daar myn ziel zo wreed beftreeden word?

Ga, myn Concini, zie Octavius te vinden,

Gy beide moet my deez' verwarden strik ontwinden.

VYFDE TOONNEEL.

COSMOS *alleen.*

O hemel! fla my by met uw' alwyzen raad,
Verlicht myn oordeel in deez' kommerlyken staat;
Waar in natuur en 't recht my op hun beurt beftryden:
Daar d'eeene my beweegt tot hulp en medelyden,
Port d'and're my tot straf voor zulk een gruwelstuk,
Waar door myn Staat vervalt in 't uiterfte ongeluk,
Indien ik dit verfchoon. Stel my de zaak voor oogen
Gelyk die waarlyk is: indien geen meededogen,
Door werking van natuur, voor hem in 't perk getreên,
Uit waare staatkunde, om de ruft van 't algemeen
Hem kan bevryden, en dat hy, ô ramp! moet sneeven:
Wil hem deez' misdaad om zyn jonkheid doch vergeeven.

ZESDE TOONNEEL.

COSMOS, CONCINI, OCTAVIUS.

COSMOS

Gv ziet, myn Heeren, welk een' storm van ramp en druk
Is op myn huis geflort, waar door my 't lastig juk
Van deeze heerschappy, hoe roemryk en verheven,
Reeds walgt, door eenen wensch om onbeamt te leeven.
Ik heb Garcías nu zo verr' gebragt, dat hy
Den moord bekent heeft, en zyn ryksverradery
Ontdekt: wat moet ik doen? zal hy nu 't leeven derven

Voor zulk een' gruwel, of vergiffenis verwerven?
 Ik wil nu van uw' raad getrouw'lyk zyn gediënt.
 Doch handel' my niet als een' Vorst, maar als uw vriend:
 Wilt uw gevoelen met een open hert verklaaren.
 Octavius spreekte eerst, ten opzigt van zyn jaaren.

OCTAVIUS.

Schoon ik verzet ben van deez' deerelyken moord,
 Een droevig ongeluk in eeuwen niet behoort,
 't Geen zelf de zwaarste straf onmoog'lyk op kan weegen:
 Natuur, myn Heer, natuur staat echter hier verleegen.
 't Is waar het is uw zoon die gy met recht beschreit,
 Maar is 't uw zoon ook niet die schuldig is aan 't feit?
 Een losse jongeling in 't opgaan van zyn jaaren,
 Die door de reden en den tyd noch kan bedaaren.
 De wulpsheid, aangekweekt in een wellustig hof,
 Geeft aan een telg die sproot uit edel bloed meer stof,
 Dan aan 't gemeene volk om buiten 't spoor te dwaalen.
 De inbeelding van iets groots te zyn, springt uit de paalen,
 En 't schynt een noodlot voor de Prinssen, dat het bloed,
 Voor hun bezadigtheid wat overgeften moet,
 Om met meer zuiverheid zich namaals te vertoonen:
 Dit zeg ik niet om zulk een' misdaad te verschoonen,
 Als hier bedreeven is, ô neen! maar door de hoop,
 Dat hy van jaar tot jaar in zynen levensloop,
 Verand'ren mag: wie weet wat vreugd uw oude dagen
 Noch zullen aan hem zien. Na storm en onweêrvlagen,
 Die 's levens kiel met kragt doen sling'ren laag en hoog,
 Vertoont zich 't zonnelyk veel vrolyker voor 't oog;
 Zo zal ook 't licht van vreugd, na zo veel damp en nevels,
 Die 't nu bezwalken, eens de hoffelyke gevels
 Van deez' verheven Staat beschynen tot uw rust:
 Het stuk is zeer geheim, en die het is bewust,
 Daar kunt ge in veiligheid, ô Vorst! u op vertrouwen:
 Zo gy hem heden straft, het zal u morgen rouwen.
 Vergeef, vergeef zyn schuld, en toon in deezen slyd,
 Dat gy meer Vader, dan een strenge Rechter zyt.

CONCINI.

't Is waar, uw redenen zyn bondig en gewigtig,
 Gy spreek als Voedsterheer, verstandig en voorzigtig:
 Maar als men die door 't oog van Staatkunde eens ontdekt,

Ik kan niet zien dat zulks den Vorst tot rust verflekt:
 'k Wil niet ontkennen dat barmhertigheid meer voordeel
 Dan strengheid geeven kan, maar dat is naar myn oordeel
 Aan vyanden, die in den kryg verwonnen zyn,
 Niet aan verraders, die boosaardig onder schyn
 Van vriendschap, 't schip van Staat verzeilen doen en stranden.
 't Is waar, de kinderen zyn onwaardeerb're panden,
 En door natuur aan 't hert der Oud'ren vast gehegt:
 Maar als hun toeleg is, zelf tegen reën en recht,
 Door moorden en verraad, en zweet, en bloed te zwelgen,
 Hun stamhuis niet alleen, maar Ryken te verdelgen,
 Dan is 't veel nutter zich van zulk een lid te ontslaan,
 Als dat men 't lichaam door 't verderf zou zien vergaan:
 Garcias is dit lid, om ongeveinst te spreken,
 Die door zyn' broedermoord en duizend zielgebreken
 Reeds toont, dat hy een walg van dengd heeft en van trouw:
 En stond het in zyn magt, geen Vader spaaren zou,
 Om als een andere Tarquinius, Toscanen
 Te dwingen naar zyn' wil tot ramp der onderdanen;
 Dies is genade hier maar wreedheid, want zyn dood
 Zou echter zeker zyn, en moog'lyk ruim zo snood:
 Want wie moet voor 't gevolg van deeze daad niet beeven,
 Indien hy ongestraft, helaas! bleef in het leeven?
 Ook was rechtvaardigheid dan maar voor 't algemeen,
 Niet voor de Grooten die haar wetten overtreên,
 Wat zou de Waereld van dit Ryksgebied getuigen?
 Vorst Cosmos weet het Recht door lasse zucht te buigen.
 Een schoone roem voorwaar, voor zulk een eed'le ziel,
 Die steeds de weegschaal in haar evenaar behiel.

OCTAVIUS.

Maar is 't geen schoone roem, zich zelve te berooven
 Van alle mensch'lykheid? 't natuurlicht uit te dooven?
 Kan dan een doodslag met een' doodslag zyn geboet?
 Zou zulk een ramp, ô Vorst! uw Vaderlyk gemoed
 vertroosten, neen, ô neen! het zou uw' druk vergrooten?
 't Was oli in het vuur van uw verdriet gegooten.
 Wat wroeging zou uw hert niet voelen, dag aan dag?
 Ja telkens als gy dacht aan zulk een' wreeden slag?
 En wat den Staat belangt, Concini, die door 't sterven
 Van zulk een bloem, gelyk gy zegt, zyn heil zou erven?

Ik kan zo diep niet zien in die geheimenis.
Wat weet gy van den tyd die niet gebooren is?

CONCINI.

Wat had Oud Romen doch de Vryheid kunnen baaten,
Zo Brutus zyne zoons in 't leven had gelaaten?
De dwing'landy wierd door hun dood gestuit: zo zal
Door 't bloed van deezen Prins de bron van ongeval
Ook zyn gestopt.

OCTAVIUS.

Daar wist men 't snood verraad te ontdekken.

CONCINI.

En hier een' broedermoord met noch veel erger vlekken.

OCTAVIUS.

Zoud gy het kunnen zien, dat zulk een' frissen bloem
Wierd van zyn' steel gerukt?

CONCINI.

Zo hy steeds, tot zyn' roem,
De deugd had nagevolgt, dan zou ik daar voor yzen.

OCTAVIUS.

Ik hoop, ô Vorst, dat gy hem zult uw gunst bewyzen.
De schoonste jongeling van Dan tot Berseba,
Kreeg van zyn' Vader na veel smeekens noch gena,
Toen hy door 's broeders dood zyn zufter had gewroken.

CONCINI.

Was nooit die jongeling door voorpraak vry gesproken,
Nooit was zyn Vader uit zyn koningryk gejaagt,
Ontbloot van staf en kroon, beweent, betreurt, beklaagt,
Ia nooit was hy in 't woud rampzalig omgekoomen
Wanneer een hoofdman 't bloed liet uit zyn wonden stroomen,
Schoon 't hem was op den hals zelf van den Vorst verboôn;
Zo kreeg de muitzucht een vervloekte dood ten loon.
Leg nu eens d'oorfpronk van hun schuld in effen schaaLEN,
Zal 't die niet kragtig van Garcias overhaalen?
Gewis: indien men eens recht oordeelt van die zaak.
Die schoone Ryksprins heeft door een gerechte wraak
Zyn' broeder omgebracht, die schuldig was door 't schenden
Van zusters kuisse bloem, en duizend rykselenden.
De zoon van Cosmos heeft, in tegendeel, verwoed
Zyn hand besmet, helaas! met 's broeders dierbaar bloed,
Wiens deugd gelyk een licht voor ieder heeft gescheenen,
Kan noch Octavius zyn' Voedsterling beweenen,
Nu hy deez' gruw'len hoort?

OCTAVIUS.

Gy spreekt met zulk een kracht
Van reeden, dat ik uw verstand waardeer en acht:
Maar nimmer zal natuur voor uw gevoelen wyken,
Dat is onmogelyk.

CONCINI.

Wilt gy noch klaarder blyken?
'k Zal toonen hoe de zorg voor 't Ryk natuur verwon.
Prins Arfidas, wierd die van Vorst Pigmalion
Zyn' broeder, niet gedood? hier was geen moord bedreeven,
De staatzucht bragt alleen dien braaven Prins om 't leeven,
Die heeft Garcias ook gedompelt in zyn leed.
Ter kwaader uur tot zo veel gruwelen gereed.

COSMOS.

't Is lang genoeg: gy hebt my beide klaar doen weeten
Dat gy my trouw bemind, dat zal ik nooit vergeten,
Maar wil beloonen op zyn' tyd gelyk 't my past.
Concini, gy behaalt den prys, zyn dood staat vast.
Men laat my hier alleen, om met bedaarde zinnen,
De felste driften van natuurstryd te overwinnen.

ZEVENDE TOONNEEL.

COSMOS.

Hoe! is een broedermoord dan niet genoeg? ô smaad!
Ach! moest hy ook zyn ziel bezoed'len met verraad?
Myn lyfwagt. Breng den Prins zo aanstonds voor myn oogen.
Wat 's dit, myn ziel, word gy bestormt door mededoogen?
Wyk, vleiënde Natuur, wyk voor Rechtvaardigheid:
't Is lang genoeg in 't hert den droeven val beschreit
Van hem, die reeds den val heeft van den Staat gezworen.
Daar komt hy. Ach, myn zoon! ach! waart gy nooit gebooren.
Of had gy niets gedaan tot hoon van uw geslagt.

D E D O O D V A N
A C H T S T E T O O N N E E L.

C O S M O S , G A R C I A S , *Lyfwagten.*

C O S M O S *tegen de Lyfwagten, en verder tegen Garcias.*

Vertrekt. Hebt gy den loop uw's levens overdacht,
En waar berouw getoont van all' uw gruweldaaden,
Waar door gy my met druk en smert hebt overladen,
Zo zult gy na uw dood gelukkig zyn myn zoon?
Want gy moet sterven.

G A R C I A S.

Hoe! ik sterven, ach! verschoon
De misdaad van myn jeugd, ach Vader! laat my leeven.

C O S M O S.

Gena heeft uitgediend: ik kan 't u niet vergeeven:
De straf roept u van hier, en schoon ik met uw bloed
Dien allerwaardsten zoon, wiens deugdelyk gemoed
Een' spiegel heeft gestrekt, niet wederom kan haalen;
'k Moet echter myne schuld nu aan de wet betaalen.
Myn onpartydige bediening van 't gerecht,
Zal meest my zelf voldoen, en of de waereld zegt,
Dat ik te straf ben, en 't een gruwelstuk zal heeten
Dat ik myn zoon verdelg; 't zou echter voor 't geweten
Een grooter misdaad zyn, dat ik hem 't schrik'lyk feit
Vergaf, die reeds, ô ramp! de wegen heeft bereid,
Door samenzweering om zyn' stamboom uit te roejen.
Hoewel een kindermoord is waardig te verfoejen,
Rechtvaardigheid zal my beschermen in deez' nood.
En gy, rampzalige! die d'oever van de dood
Nu reeds betreed, en in het kort het licht zult derven,
Vertroost u dat gy van uw Vaders hand zult sterven:
Geen beul zal immer zich bezoed'len met uw bloed.
Uw glas verloopt.

G A R C I A S.

Wel aan, nadien ik sterven moet,
'k Zal sterven zonder om genade meer te smeeken:
Maar gy, Barbaar, die nu zo streng zyt in het wreeken,
Gy komt my voor; doch nu die slag my is gemist,
Zo wensch ik dat uw Staat door bitse burgertwist

Ver-

Verscheurt worde als voorheen, ja erger noch bedroogen:
 Uw nazaat trouwe een hoer, veracht'lyk in elks oogten,
 Dat die hem nog 't venyn mag schenken tot hy sterft:
 Dat zyne broeder zich in 't dierbaar bloed beverft
 Van zyne gemalin, en dat hy raake aan 't dwaalen
 Door wroeging om die daad. Waar toe nu lang te draalen,
 Waar zal de strafplaats zyn tot wraak van al uw leed?

C O S M O S.

In myn geheimvertrek.

G A R C I A S.

Wel aan, ik ben gered.

C O S M O S.

Verbasterde, zo wel in sterven als in leeven,
 Zult gy my zulk een wensch noch in uw einde geeven?

Einde van 't vierde Deel.

VYFDE DEEL.

EERSTE TOONNEEL.

COSMOS, CONCINI, OCTAVIUS.

COSMOS.

Zyn reeds de lyken, naar myn overleg en raad,
In 't rouwvertrek geplaatst?

CONCINI.

ô Ja: maar in wat staat

Zult gy, ô Vorst, helaas! uw Gemalin ontmoeten?
Hoe zult gy doch haar woede en razerny verzoeten,
Wanneer zy onvoorziens dit treurtoonnel beschouwt?
My dunkt ik zie haar in uw armen bleek en koud
Neêrzygen, en dat zy, noch naulyks aan 't bedaaren
Van de eerste ontroerenis, u komt in 't schild gevaaren,
Met smaad en schelden uit een hert vol wederwraak.
Wat my belangt, ik ben verleezen met de zaak,
Want als zy 't stuk ontdekt het geen gy tracht te heelen,
Vervalt uw Staat weêr in haar oude bloedkrakkeelen.

COSMOS.

Concini, ik bemerk dat gy haar aart niet kent:
Zy is van jongs af aan de tegenspoed gewent,
Die 't oordeel en 't verstand niet weinig weet te scherpen;
Wanneer men met geduld zich steeds wil onderwerpen,
Aan 't lot ons toegevoegt van hooger Oppermagt.

OCTAVIUS.

Maar zulk een slag, myn Heer, zo hard en onverwagt,
Kan die de reeden niet vermeesteren en dwingen?
Natuur mist al haar kragt door die veranderingen,
Zy moet bezwyken, en het moederlyke hert
Verlieft zich zelf in zulk een weêrgalooze smert.

COSMOS.

'k Zal door een' omweg, en allengs de zaak ontdekken:
Zy is grootmoedig, en als zy zyn vuile vlekken
Van broedermoord met ernst bedenkt, zal zy met my
Een afkeer hebben van die dolle razerny,
Die hem zyn levensdraad heeft tyd'lyk afgesneden,

Waar

Waar door hy is gestuit in zyn onmensch'lykheden,
 Maar d'eerste storm moet zynen gang gaan, tot natuur
 Een weinig is bedaart. De ramp is kort van duur,
 Wanneer de nevels van vooroordeel zyn verdweenen,
 En 't licht van reën de ziel heeft zonneklaar bescheenen;
 Doch wie had ooit gedacht dat Pazzis door verraad,
 Zich zou verbinden met het huis van Salviaat
 Tot myn bederf: moet dus de trouw voor gruw'len zwichten?
 Maar nu is 't tyd om die verraders op te ligten.
 Zo vallen ze vol schrik op 't onvoorzienste in 't net.
 Ga heen Concini: ga Octavius, bezet
 Hun huizen met myn wagt op dat zy 't niet ontkomen,
 Dit uur dient nu voor al zorgvuldig waargenomen,
 'k Zal met verlangen u verwagten. Ach! daar is
 Myn waarde Gemalin, ze is vol ontsteltenis,
 En in haar nachtgewaad. ô Hemel! laat myn reden,
 Doch ingang vinden in haar hert, zo fel bestreden.

T W E E D E T O O N N E E L.

COSMOS, HELIONORA, CASSANDRA.

COSMOS.

Wat jaagt u hier zo vroeg myn lief?

HELIONORA.

Ik ben ontroert,
 Door een' benaouden droom die my myn rust ontvoert.

COSMOS.

Een droom is somtyds wel een voorspook van veel plaagen,
 Wat was het doch dat in den slaap uwe oogen zagen?

HELIONORA

My dacht, ik was in 't dichtst van 't woud, alwaar ik zag,
 Twee jonge leeuwen, die op 't schoonste van den dag
 Elkander streelden in den glans der zonnestraalen,
 Zy scheenen daar hun hert met blydschap op te haalen:
 Maar, ach! den eenen die geen vriendschap zocht, maar wraak,
 Bediende zich van zyn bedrieg'lyk schynvermaak,
 En heeft op 't onvoorzienst' den and'ren dood gebeeten,
 Waar op den ouden leeuw, als had hy eene keten
 Verbryzelt, door zyn woede en razerny, terflont

Den

Den schuldigen met klaauw en tanden heeft gewond,
 Waar door hy in zyn bloed elendig kwam te smooren.
 Dit kon, 't zy 't waarheid is of schyn, myn ruft verstooren.

COSMOS.

Een wonderlyk gezicht. Doch schoon een droom maar waan
 En lout're valsheid is, die schielyk moet vergaan
 Wanneer men wakker word, 'k schep echter nu behagen,
 Om eens uw oordeel van dit schynsel af te vraagen.
 Wat dunkt u van dien leeuw, is zyne wraak nu wreed,
 Of edelmoedig en rechtvaardig?

HELIONORA.

Nuhy 't leed

Van een' onnoozelen kloekmoedig heeft gewroken,
 Heeft myn gemoed hem van die misdaad vrygesproken:
 Schoon 't onnatuurlyk is, zyn klaauw te slaan in 't bloed
 Dat hy heeft voortgebragt, nochtans zyn eed'le moed
 Die 't kwaad niet dulden kon, toonde een onfeilbaar teken,
 Dat hy het heilig recht niet buigen wou of breeken.

COSMOS.

Gy oordeelt recht, Mevrouw, en door uw' wyzen raad,
 Zou ieder Vorst zich in 't bestieren van zyn' Staat
 Gelukkig achten, en hy zou 't ook waarlyk weezen.
 Want die Rechtvaardigheid bemint, heeft niets te vreezen,
 Ja, zulk een Opperheer zou blinken als de zon,
 Zo hy door zulk een deugd natuur verwinnen kon,
 Gelyk die oude leeuw die gy my hebt beschreeven.
 Daar 't Recht gehandhaaft word kan ieder veilig leeven.
 Byzonder als hy in een'sform van oproer hoort,
 Dat zelf zyn kinderen handdadig zyn aan moord,
 En samenzweering om zyn Staaten om te keeren:
 Dan zal hy eerst recht wys en loffelyk regeeren,
 Wanneer onzydigheid, door welverdiende straf,
 Zyn zoonen niet ontziet die hem de Hemel gaf:
 Want zulke zaaken zyn heel zeldzaam en gewigtig.
 Om tot ons zelf te gaan (want zeker 't is voorzichtig,
 Dat men zich 't kwaadite lot in weelde steeds verbeeld.
 En schoon 't geluk ons nu met vleiën kust en streelt,
 Wy hebben 't niet in huur, het kan ons ligt verlaaten.
 Niets wisselvalliger, dan hoogverheven staaten.)
 Indien Garcias nu, door snoode raad misleid,

Zich

Zich schuldig had gemaakt aan eenig schrik'lyk feit,
 Waardoor 't Gemeenebest, uit overgeeven hoosheid,
 Oogschyn'lyk moest vergaan: zoud gy tot straffeloosheid
 My kunnen raaden die hier Rechter ben?

HELIONORA.

ô Neen,

Hoewel natuur my ligt zou dwingen tot geweent,
 Heeft uw Grootmoeder toen haar Ega was verflagen,
 Tot vryheid van den Staat haar kind'ren durven waagen,
 Ik zouniet minder zyn in kloekheid.

COSMOS.

Maar Mevrouw,

Zo gy eens op de proef gesteld wierd, zou berouw,
 Door moederliefde, u niet van 't lof'lyk spoor doen dwaalen?
 Ga in u zelf, en zie of gy daar kunt behaalen
 Die schoone zegepraal, wanneer het ongeval....

HELIONORA.

Helaas! ik word ontroert, wat of het weezen zal?
 Een ongewoone schrik doet my voor erger schroomen.
 Ach Cosmos! wat zal my noch eind'lyk overkomen?
 Waar zyn myn zoonen? ach! ik zie een schemerlicht
 Van duizend rampen die my dreigen, voor 't gezicht.
 Ik weet naau wat ik denk, zo word myn ziel bewoogen.

COSMOS.

Waar is uw heldenaart zo schielyk heen gevloogen,
 Die door grootmoedigheid schier alles dorst bestaan?

HELIONORA.

Dat zy zo 't wil, myn Heer, hier is wat omgegaan
 Het geen men voor my wil bedekken. Laat myn zoonen,
 Indien gy my bemind, zich aanstonds hier vertoonen,
 Of zeg my 't geen gy weet: zyn zy om hals gebragt?

COSMOS.

„ Het zwygen is, helaas! niet langer in myn magt.
 Stel u gerust myn lief, en denk, dat eed'le zielen
 Noit door hun rampen tot de wanhoop overvielen.
 Een kwaade maar' komt steeds, hoe spade, veel te vroeg.

HELIONORA.

Verklaar my wat 'er schuilt, 'k heb moog'lyk moeds genoeg
 Om by de rampen die my treffen t'aller uren,
 Door myn standvastigheid noch grooter te verduuren,
 'k Heb in myn jeugd geleert wat lyden en gevaar

Te zeggen is.

COSMOS.

Helaas, Mevrouw! uw droom is waar.
Indien ik 't zeggen moet, uw zoonen zyn om 't leeven.

HELIONORA.

Zy zyn om 't leeven? ach! wie heeft die daad bedreeven?

COSMOS.

Indien gy magtig zyt om 't snoodste gruwelstuk,
De deerlykste moord, en 't droevigste ongeluk,
't Geen in myn ziel een reeks van plaagen wist te baaren,
Te hooren met geduld: 'k zal 't u in 't kort verklaaren.

HELIONORA.

Cassandra, ach! zet my wat neêr. ik ben gereed
ô Cosmos! zeg my nu vry alles wat gy weet.

COSMOS.

Na dat ik op de jagt myn afgedwaalde zinnen
By een vergadert had! en poogde te overwinnen
Al wat my wederstond in myn zwaarmoedig hert,
Door onbekende schik in treurigheid verwert:
Kwam my Octavius een droeve tyding brengen.
ô Hemel! kost gy zulk een gruweldaad gehengen?
Dat hy den Prins Johan, helaas! gevonden had
In 't dichte Lauwerbos, geseurt en vuil beklad
Van slyk en bloed, daar hy den doodsteek had ontfangen.

HELIONORA.

Myn allerwaardste zoon! myn welluft en verlangen!
Kon dan uw deugd u niet bevryden voor dien slag,
Wat hand was zo verwoed?

COSMOS.

Wat hand, Mevrouw? ach! ach!

Gedachtenis, die ik onmoog'lyk kan vergeeten.
Hoe zult gy heeven als gy dit eens komt te weeten.
ô Weêrgalooze smert! ô wreedheid nooit gehoort!
Garcias is 't die hem zo deerlyk heeft vermoord.

HELIONORA.

Ach! is 'er dan geen eind van tegenspoed en plaagen?
Myn zoon Garcias, hebt ge uw' broeder dus verlaagen?
Dat kan niet zyn, men heeft u zonder schuld bezwaart.

COSMOS.

De onnoos'le heeft het aan Octavius verklaart,
Op d'oever van de dood: ook heeft hy 't zelf beleeden,
Eer hem zyn levensdraad door 't Recht wierd afgesneeden.

HELIONORA.

Voorwelk een vierschaar, ach! hebt gy hem dan gestelt,
En 't vonnis, waar is dat zo schielyk toch gevelt?

COSMOS.

De vierschaar van 't gemoed heeft hem ter dood verweezen,
In myn geheimvertrek.

HELIONORA.

Ach! ik begin te vreezen.

Wie heeft het Recht volvoert?

COSMOS.

Het is genoeg Mevrouw,

Gy zoekt maar voedsel voor uw ongeduld en rouw.

HELIONORA.

Wie was de beul die zulk een stuk dorst onderwinden?

COSMOS.

Ach! moest men juist een beul tot die Regtspleeging vinden?

Al te edel is uw bloed, dat het door zulk een hand
Gestort zou zyn, schoon hy zyn huis en Vaderland
Door samenzweering met veel schelmen heeft verraaden:
Een broedermoord was niet genoeg, zyn' euveldaaden
Zyn tot den hoogsten top geklommen, ja, hy heeft
Met vloeken tegen my, daar noch myn hert van beeft,
De waereld door zyn dood al razende verlaaten:
Dies heeft Rechtvaardigheid tot rust van myne Staaten,
Hem door myn hand gefraaft.

HELIONORA.

Dit doodelyk venyn,

Moest noch tot overmaat van al myn rampen zyn.
Helaas! ik ben te zwak om zo veel leeds te draagen.
Hebt gy uw handen aan uw' eigen zoon geslagen:
Natuur heeft dan vergeefs voor hem by u gepleit:
Ga heen met zulk een' roem van uw rechtvaardigheid;
Doch schoon de waereld van die gruw'len haast zal yzen,
Noch kan ik in myn hert uw' handel niet mispryzen,
Indien gy 't zonder wraak hebt voor 't gemeen verrigt.
De schuld is zwaar, de straf rechtmatig, 't was uw pligt,
Voor 't Vaderland gelyk een Vader zorg te draagen:
Maar sta my toe dat ik hun beide mag beklagen.

COSMOS.

Klaag, klaag myn lief, wie zou u't klagen hier verbiên?

HELIONORA.

Ach! had ik noch voor 't laatst hun lyken mogen zien.

DE DOOD VAN
COSMOS.

Kan dit u troosten en uw treurig hert vernoegen,
Ik ben bereid om my steeds naar uw wil te voegen.

Hier word een Rouwkamer met de lyken vertoont.

Zie daar myn Gemalin: klaag nu uw hert vry uit,
Tot dat de loop van al uw rampen word gestuit.

HELIONORA.

Helaas! helaas! wat schouwspel zien myne oogen,
In dit vertrek met zwarte rouw bekleed?
De wanden zyn met myn verdriet bewoogen,
Zy treuren om myn ramp en hertenleed,
Natuur moet op dit naar gezicht bezwyken,
Zy staat verstomt voor zulk een dubb'le smert.
ô Hemel, ach! zie daar de waarde lyken
Van hun, die ik wel eer droeg onder 't hert.
Komt gy u dus op 't treurtoonnel vertoonen,
Is dit uw lot, ô deugdelyke ziel,
ô Waardigste van myn geliefde zoonen!
Die nimmer van het rechte spoor verviel:
Heeft dan de deugd geen voorrecht hier op aarde,
Dat zy u kon bevryden van de dood?
Of heeft haar glans zo kostelyk van waarde,
Geen kragt, helaas! in d'allerjongste nood?
Moet ik uw'aart, uw vriendelyke zeeden,
Uw zacht gemoed welks weêrga niemand zag,
Wel eer de troost in al myn teegenheeden,
Nu zonder troost beweenen dag op dag?
En gy, die door staatzuchtige gedachten,
De gronden hebt van uw verderf gelegd,
Garcias, ach! moest gy door 't broederflagten,
De banden van natuur zo vast en hegt
Dus eereeloos en wreed aan stukken scheuren?
ô Lenteroos! ô afgemaaide bloem!
Wie moet met my uw misdaad niet betreuren?
Daar legt nu al uw ydelheid en roem.
Ach! moest uw zon des leevens, ryk van straalen,
Welks held're glans elks oogen naar zich trok,
Haar hoofd noch voor den middag onderhaalen?
ô Bitt're vrucht van een' verjaarden wrok!

Wat baaten nu al uw bevalligheden,
 Uw schoonheid, en die welgemaakte leeft,
 Helaas! ontbloot van 't schoone licht der reden,
 Waar door gy als een monster zyt geweest?
 Nu is uw jeugd met al haar eed'le gaaven,
 Verandert in een'romp, een wormen aas.
 Helaas! wat is ons woelen, zorgen, draaven,
 Wie wenscht, (ten zy hy is verblind en dwaas)
 Om kind'ren, die gebaart met wee en smerte,
 Hun Ouderen beloonen met verdriet,
 En treden hun gevoelig op het herte,
 Gelyk men 't hier als in een' spiegel ziet?

Ach! ach! myn zoonen, nu uw leeven is verdweenen,
 Zal ik, zo lang ik leef, uw ongeluk beweenen.

C O S M O S.

'k Zal met u weenen, wyl natuur op haare beurt
 Ook moet voldaan zyn: 't Recht heeft zulks reeds goedgekeurt,
 Ja, 'k zal de bron-aêr van myn rampen haast ontvlieden,
 En voort myn' zoon François uit Spanje t'huis ontbieden,
 Op dat hy 't Vorstendom voor my neeme in 't bezit.
 Ik haat de heerschappy, de rust is nu myn wit.
 Schep moed myn lief, en laat ons van den tyd verwagten
 't Geen ons vernoegeen kan.

HELIONORA.

Dat zal myn rouw verzachten.

C O S M O S.

Daar komt Concini en Octavius, verzelt
 Met mynelyfwagt.

DERDE TOONNEEL.

C O S M O S, HELIONORA, CONCINI,
 OCTAVIUS, CASSANDRA. *Lyfwagten.*

C O N C I N I.

Vorft, de valken zyn beknekt,
 Die loerden op uw' Staat: nu hebt gy niets te vreezen,
 Men kon 't verraad heel klaar uit hun verbaastheid leezen.

C O S M O S.

Het is my lief, men zal hun in het kort doen zien,

608378
52 DE DOOD VAN JOHAN EN GARCIAS.

Dat niemand, wie 't ook zy, het Recht ooit kan ontvliên.
Gy Heeren, en myn Wagt: nu eisch ik van u allen,
Die weet wat droevig lot my is te beurt gevallen,
Dat ieder dit verzwige, en uitstrooÿ dat de pest
Myn zoonen heeft vernielt: 't is voor 't Gemeenebest
Hoognodig, dat dit sluk steeds moet verhoolen blyven,
En 't geen gy zegt, zal ik aan alle Hoven schryven,
De lucht is reeds van die besmetting aangedaan.

CONCINI.

Wy zullen naar uw wil dit ieder doen verstaan.

COSMOS.

Dit schrik'lyk voorbeeld kan aan alle Vorsten leeren,
Geen kinderen te ontzien, als zy met samenzweeren
En broedermoord natuur verzaaken door verraad:
't Zyn monsters van hun huis, en kankers van den Staat.

E I N D E.

